

Türkiye Ortadoğu Çalışmaları Dergisi Turkish Journal of Middle Eastern Studies

ISSN: 2147-7523 E-ISSN: 2630-5631

Cilt/Vol. 13, Sayı/No. 1, 101-141, 2026

Yayıncı/Publisher: Sakarya Üniversitesi

DOI: <https://doi.org/10.26513/tocd.1798502>

Araştırma Makalesi / Research Article

Siyonizm ve Hindutva: Yahudi ve Hindu Milliyetçiliklerine Dair Karşılaştırmalı Bir Analiz

Zionism and Hindutva: A Comparative Analysis of Jewish and Hindu Nationalism

Fatma Sariaslan

Doç. Dr., Siyasal Bilgiler Fakültesi,
İstanbul Medeniyet Üniversitesi,
İstanbul, Türkiye,
fatma.sariaslan@medeniyet.edu.tr

RÖR

Geliş Tarihi/Received: 07.10.2025

Kabul Tarihi/Accepted: 29.12.2025

Yayımlanma Tarihi/ Available Online:
12.06.2026

Öz: Bu çalışma, Siyonizm ve Hindutva ideolojilerini tarihî süreçleri, zihni arka planları, ulus inşası anlayışları ve güncel yansımaları bağlamında karşılaştırmalı bir analize tâbi tutmaktadır. Her iki ideoloji de etnik-dinî milliyetçilik anlayışına dayalıdır; monolitik ve dışlayıcı bir ulusal kimliği savunurken “öteki” olarak konumlandıkları Müslümanlara karşı kimlik inşasını şekillendirmiştir. Siyonizm, 19. yüzyılın sonunda Avrupa’da yükselen milliyetçilik dalgasıyla ortaya çıkmış, 1948’de İsrail devletinin kurulmasıyla somut bir siyasî yapıya dönüşmüş, ancak sınırlarının belirsiz bırakılması ve izlenen yayılcı siyaset nedeniyle bölgesel çatışmaların merkezinde kalmıştır. Hindutva ise 20. yüzyılın başında ortaya çıkmış, bağımsızlık sürecinde marjinal bir hareket olarak kalmış, fakat Narendra Modi’nin 2014’te başbakanlığa gelmesiyle Hindistan siyasetinin merkezine yerleşmiştir. Her iki ideoloji, tarih yazımında tahrifat, kültürel mirasın yeniden tanımlanması ve maksimalist bölgesel iddialar aracılığıyla kendilerini meşrulaştırmıştır. İsrail’de Yahudi devleti kimliği, Filistinlilere yönelik sistematik ayrımcılık, şiddet ve yerleşimci-sömürgeci uygulamalarla pekiştirilirken; Hindutva, Hindu Rashtra vizyonu doğrultusunda özellikle Müslüman azınlığa karşı dışlayıcı yasalar, şiddet ve toplumsal baskılarla somutlaşmıştır. Günümüzde Hindistan ve İsrail, bu ideolojiler temelinde hem iç politikada otoriterleşen hem de dış politikada stratejik ortaklık geliştiren iki ülke konumuna gelmiştir. Çalışma, bu bağlamda, Hindutva ve Siyonizmin etnik-dinî milliyetçiliğin yükselişine dair önemli birer örnek sunduğunu vurgulamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Siyonizm, Hindutva, İsrail, Hindistan, Etnik-Dinî Milliyetçilik

Atf için (APA 7): Sariaslan Fatma, (2026). Siyonizm ve Hindutva: Yahudi ve Hindu Milliyetçiliklerine Dair Karşılaştırmalı Bir Analiz, *Türkiye Ortadoğu Çalışmaları Dergisi*, 13(1), 101-141. <https://doi.org/10.26513/tocd.1798502>

This is an open access paper distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

Abstract: This study compares the ideologies of Zionism and Hindutva in terms of their historical development, philosophical backgrounds, views on nation-building, and current reflections. Both ideologies are rooted in ethno-religious nationalism; while promoting a monolithic and exclusionist national identity, they have shaped identity formation against Muslims, whom they portray as “the other.” Zionism emerged with the wave of nationalism sweeping through Europe in the late 19th century and became a concrete political entity with the founding of the State of Israel in 1948. However, due to its unclear borders and expansionist policies, it has remained at the heart of regional conflicts. Hindutva arose in the early 20th century and remained marginal during India’s independence movement, but it has gained prominence in Indian politics since Narendra Modi became prime minister in 2014. Both ideologies have justified themselves through historical revisionism, redefining cultural heritage, and making territorial claims. In Israel, the identity of the Jewish state is reinforced by systematic discrimination against Palestinians, violence, and settler colonialism, while in India, Hindutva has manifested through exclusionary laws, violence, and social pressures, especially targeting the Muslim minority, in line with the Hindu Rashtra vision. Today, India and Israel are two nations that have adopted authoritarian tendencies domestically and built strategic partnerships internationally based on these ideologies.

Keywords: Zionism, Hindutva, Israel, India, Ethno-Religious Nationalism

Giriş

Günümüzde artan ulus-ötesi etkileşim ve küreselleşme süreçlerine rağmen, ulus-devlet siyasetinin yeniden kimlik ve âdiyet gibi temel kavramlar etrafında kutuplaşmaya başladığı gözlemlenmektedir. Özellikle etnik-dinî milliyetçilik, ulusal kimliğin temelini seküler veya sivil bir sözleşme yerine, ortak bir etnik kökene ve belirli bir dinî inanç sistemine dayandıran bir ideoloji olarak, küresel siyasetin merkezinde daha fazla konumlanmaktadır. Bu ideolojik akım, yalnızca kimlik politikalarını değil, aynı zamanda devletin kurumsal yapısını, devletlilerin içerisindeki muhtelif grupların temel haklarını ve elbette bölgesel ve küresel istikrarı da derinden etkilemektedir. Bu çalışmanın temel amacı, bu eğilimi somutlaştıran, coğrafi olarak birbirinden uzak ancak yapısal anlamda benzerlikler taşıyan iki güçlü milliyetçi ideolojiyi, yani Siyonizm ve Hindutva’yı derinlemesine ve sistematik bir karşılaştırmalı analize tâbi tutmaktır. Buradan hareketle çalışma, mezkûr iki ideolojinin sadece tarihî gelişim yollarını izlemekle kalmayıp, aynı zamanda farklı tarihî ve kültürel bağlamlara rağmen ortak bir dışlayıcı devlet inşaa mantığı ürettiğini de vurgulamaktadır. Bu yönüyle, etnik-dinî milliyetçiliğin modern devlet yapılarındaki yerini ve bunun azınlıkların durumu üzerindeki sonuçlarını ortaya koyarak milliyetçilik teorisine ampirik ve teorik bir katkı sağlamayı amaçlamaktadır.

Çalışmanın temel iddiası hem Siyonizm hem de Hindutva'nın, ulusal kimliğin dinî-etnik biricikliğini mutlaklaştıran, hegemonik ve dışlayıcı etnik-dinî milliyetçilik biçimleri olduklarıdır. Bu ideolojiler, kendi ulus-devlet vizyonlarını meşrulaştırmak ve kurumsallaştırmak için, kendi coğrafyalarındaki Müslüman unsurları ulusal varoluşun "düşmanı" ve "tehdidi" olarak inşa etmiştir. Her iki ideolojik hareket de devlet politikaları düzeyinde, tarihe ilişkin tahrifatlar, toprak iddialarında maksimalizm ve sistematik hukukî/kurumsal ayrımcılık gibi birtakım benzer mekanizmalar aracılığıyla ülkedeki baskın grubun gücünü konsolide etme yoluna gitmektedir. Dolayısıyla bu yönüyle çalışma, iki ideolojinin benzer sonuçlar üretmekten ziyade, yapısal olarak benzer dışlama mekanizmaları üzerine kurulduğu tezini de ileri sürmektedir.

Milliyetçilik üzerine yapılan akademik çalışmalar genellikle bölge veya vaka odaklı olup, Siyonizm'i daha çok Ortadoğu politikaları veya post-kolonyal çalışmalar bağlamında, Hindutva'yı ise Güney Asya çalışmaları bağlamında incelemektedir. Bu durum, her iki ideolojinin de altında yatan ortak ideolojik ve yapısal dinamiklerin göz ardı edilmesine yol açabilmektedir. Bu bağlamda nitel bir yaklaşımla karşılaştırmalı vak'a analizi yöntemini benimseyen makale, coğrafi mesafeyi aşarak, iki farklı kültür ve medeniyet geleneğinden beslenen bu iki ideoloji arasında sistematik ve doğrudan bir karşılaştırma yapmaktadır. Çalışma ayrıca her iki ideolojinin de Müslüman kimliğini kendi ulusal mitlerinin ve toprak iddialarının merkezine nasıl oturttuğunu ve bu inşanın modern devlet politikalarına nasıl dönüştüğünü göstererek ideolojik bağlamda temel benzerliklerini vurgulamaktadır. Buna ilaveten, çalışma ideolojik metinlerin ötesine geçerek, Siyonizm'in kurumsallaşmasını temsil eden İsrail'in 2018 Yahudi Ulus-Devlet Yasası ile Hindutva'nın kurumsallaşmasını simgeleyen 2019 Vatandaşlık Değişikliği Yasası (CAA) gibi kilit yasal düzenlemeleri karşılaştırmakta ve bu düzenlemelerin azınlıklar için yarattığı yapısal eşitsizliği gözler önüne sermektedir.

Bu çerçevede, çalışmada önce mezkûr ideolojilerin tarihî ve teorik kökenleri ele alınmakta; karşılaştırmalı analizin odağını oluşturan sonraki kısımda ise, Yahudi ve Hindu kimliklerinin normatif, tekil ve dışlayıcı ulusal kimlikler olarak belirlendikleri ve Müslümanların bu ulusal projelerde yabancı olarak konumlandırıldıkları süreçlere odaklanılmaktadır. Kurumsal dışlama mekanizmaları ve devlet politikalarının mercek altına alındığı son kısım ise, bu iki ideolojinin pratik politikaya nasıl dönüştüklerini incelemektedir.

Siyonizm ve Hindutva'nın Zihnî Arka Planı ve Tarihî Gelişimi

Siyonizm kavramı ilk defa 1885'te Viyanalı Yahudi yazar Nathan Birnbaum tarafından, Kudüs'ün Eski Ahit'teki isimlerinden biri olan "Sion"dan türetilerek

kullanılmıştır (Shlaim, 2022, s. 43) 1880'lerde Avrupa'da doğan Siyonist hareket Yahudi toplumu içerisindeki iki dürtüden ortaya çıkmıştı. Bunlardan birincisi büyük ölçüde Yahudilerin buldukları toplumlarda yaşayan diğer unsurlar ile eşit bir biçimde bütünleşmelerinin engellenmesi ve bu toplumlardaki güvenlik arayışlarıydı. İkincisi ise, Avrupa'da o dönem yükselişe geçmiş olan ulusal hareketleri taklit etme güdüsüydü. Dolayısıyla Yahudiler her ne kadar Babil sürgününden itibaren daima Kudüs'e geri dönüş arzusu içerisinde olsalar da, modern Siyonizmin kökenleri çok daha yenidir. İbraniceyi yeniden canlandıran ve büyük ölçüde milliyetçilikle ilişkilendiren Siyonist entelektüeller, Yahudiliğin ulusal bir hareket olarak yeniden tanımlanması ve sürgün edildikleri kadim vatana yani "kutsal topraklar"a geri dönüş için Filistin'in sömürgeleştirilmesi gerektiğini ileri sürdüler. Bu fikirler 1881'de Rusya'daki pogromlarla daha da yaygınlaştı (Pappé, 2018, ss. 43-44).

19. yüzyılın sonlarından itibaren Filistin topraklarına girerek Filistinlilerin giderek mülksüzleştirilmesine neden olmaya başlayan Siyonist hareket, bu topraklarda bir Yahudi devleti kurmayı kendisine amaç edinmişti. Muhtelif görüşteki Yahudileri - ve tabii Hristiyan Siyonistleri- bir araya getirmeyi başaran Siyonist hareket, her biri gelecekte kurulması öngörülen bu devletin nitelikleri hakkında kendine özgü fikirlere sahip olan farklı türde Siyonizmleri, önce işçi Siyonizmini daha sonra revizyonist Siyonizmi doğurmuştur. Bunlar birbirlerinden her ne kadar farklı olsa da genel anlamda Siyonizm ideolojisi, gelecekte kurulacak devletin Yahudi çoğunluğa sahip olması gerektiği konusunda hemfikirdi. Başka deyişle, Siyonizm hareketi içerisinde farklı görüşler olsa da hepsi bir Yahudi devletinin kurulmasının nihayetinde Filistinlilerin etnik temizliğine dayandığı konusunda mutabıktı. Nitekim siyasi proje yani bir Yahudi devletinin kurulmasına yönelik hareket, Ortodoks Yahudi inançlarına aykırı olmasına rağmen devam etmiştir. Theodor Herzl liderliğindeki siyasi Siyonistler, Avrupalı geçmişleri ve seküler nitelikleriyle Yahudi inancından o denli kopuklardı ki, Arjantin ya da Uganda'da bir "vatan" fikrine açık olduklarını ifade etmişlerdi. Dolayısıyla modern Siyonizm başlangıçta seküler bir hareket olmakla birlikte, daha sonra dinî iddiaların 'gerekliliği' ortaya çıkmış ve böylelikle milliyetçilik ile teoloji arasında sağlam bir ilişki tesis edilmiştir. Nitekim 1897'de İsviçre'nin Basel şehrinde toplanan Birinci Siyonizm Kongresi'nde Yahudi devletinin Filistin toprakları üzerinde kurulacağı hususu netleştirildikten, yani "vatan" olarak Filistin toprakları belirlendikten sonra, İncil'in Yahudilerin Filistin'e ait olduğunun "kanıtı" olarak kullanılması yaygınlık kazanmış ve İngiltere siyasetinde etkin olan Hristiyan Siyonistlerin desteğinin sağlanması da artık daha kolay olmuştur (Pappé, 2024, ss. 21-34) İngiltere desteği 1917 Balfour Deklarasyonu ile artık açıkça sağlanmışsa da, II. Dünya Savaşı sonrasında ise

Holokost'un sağladığı psikolojik üstünlüğün elverişli ortamında Siyonizmin yeni küresel destekçisi Amerika Birleşik Devletleri (ABD) olacaktır (Shlaim, 2022, ss. 48).

Zira İngiltere manda yönetimi boyunca desteklediği Yahudi göçünü, meselenin kontrolünü kaybedeceğini anladığında sınırlamaya kalkışınca bu defa Siyonist hareketin hedef tahtasına oturmuş ve Siyonist yeraltı örgütlerinin -İngilizlerin Filistin'deki yönetim üssü King David Otel'i ni bombalamaları gibi- bir dizi terör faaliyetlerine maruz kalmıştır. Ancak II. Dünya Savaşı patlak verdiğinde Siyonist hareket Nazi Almanya'sının tehdidi altında mecburen İngiltere ile hareket etmiş; II. Dünya Savaşından sonra İngiltere içinden çıkamadığı bir hâle gelen bu meseleyi 1947'de Birleşmiş Milletler'e havale edip Filistin topraklarındaki manda yönetimini sona erdirdiğinde ise artık Siyonist hareket için bulunmaz bir fırsat doğmuştur. Zira büyük ölçüde Truman yönetimindeki ABD desteğiyle alınan BM Genel Kurulu'nun 1947 Taksim Kararı, Filistinlilere açıkça şu mesajı veriyordu: Filistin topraklarındaki hayatınızı Siyonist sömürgeci yerleşimcilerle paylaşmazsanız tek umut edebileceğiniz, toprakların yarısını (esasında yarısından daha azını) kurtarmak ve diğer yarısını (esasında yarısından daha fazlasını) yerleşimcilere vermektir (Pappé, 2018, s. 71). Böylelikle 15 Mayıs 1948'de İngiltere'nin manda topraklarını terk etmesinden hemen sonra Siyonist ideoloji bir İsrail devletinin kurulması hedefine ulaşmış olsa da bu durum, yerleşimci sömürgeci bir proje olarak Siyonizmin tamamlandığı anlamına gelmemiştir. Zira İsrail devletinin temel kurucu ideolojisi Siyonizm için asıl hedef, Büyük İsrail'dir. Bu da aşağıda daha detaylıca değinilecek olan revizyonist Siyonizmin tahayyülündeki İsrail, yani Şeria ya da Ürdün Nehri'nin sınırlarını oluşturduğu değil, içerisinden aktığı bir İsrail demektir.

Öte yandan, konu bağlamında Siyonist hareketin Gandhi'nin desteğini alma çabalarını da bu noktada hatırlamakta fayda var. Siyonist hareketin önde gelenleri, henüz II. Dünya Savaşı patlak vermeden, tam da İngiliz manda yönetiminin Siyonizm yanlısı politikalarına karşı Filistinlilerin başlattıkları Büyük İsyân (1936-39) sürecinde, uluslararası kamuoyunda iyi bilinen ahlâkî şahsiyetlerin Siyonizme kamusal desteklerini göstermelerinin hareketin meşruiyeti açısından oldukça faydalı olacağını düşünmüşlerdir. Nitekim David Ben-Gurion, Mahatma Gandhi'nin Yahudi filozof Martin Buber'e olan saygısını fırsat bilerek, bu iş için Buber'i görevlendirmiş ve Gandhi'nin desteğini almak istemiş, ancak bunda muvaffak olamamıştır (Pappé, 2018, ss. 60-61).

Hindu üstünlüğünü savunan aşırı sağcı bir siyasi ideoloji olan Hindutva ise sözlük anlamı olarak "Hindu-luk" (*Hindu-ness*) anlamına gelmektedir (Stein, 2010, s. 33).

Bu terim ilk defa 20. yüzyılın başlarında Hindu milliyetçi hareketinin fikir babası Vinayak Damodar Savarkar tarafından dile getirilmiştir. Hindutva ideolojisi günümüzde temel olarak anayasal olarak laik bir devlet olarak kurulmuş olan Hindistan'ı bazı Hintlilerin diğerlerinden daha eşit olacağı bir *Hindu Rashtra* [ulusu] haline getirmeyi hedeflemektedir (Shani, 2021, s. 265). Hindutva ideolojisinin en belirgin özelliği, Hindistan'ın her zaman bir Hindu ulusu olduğunu tasavvur etmesi ve İslam'ı ve Müslümanları, işgal ve savaş yoluyla Hinduluğun doğal durumuna zarar veren yabancı bir güç olarak algılamasıdır (Van der Veer, 1994, ss. 1-2). Bu bağlamda Hindutva liderleri açısından sömürgeci güç İngiltere'den ziyade, Müslümanlar başlıca rakip olarak telakki edilmiştir. Her ne kadar Savarkar'a ilişkin popüler "özgürlük savaşçısı" tanımlamalarının temelinde, bir vatansever ve milliyetçi olarak Britanya İmparatorluğuna karşı özgürlük için savaştığı fikri yatsa da Savarkar, 1922'de kaleme aldığı *Hindutva'nın Esasları* adlı yazısında ve bu metnin daha ayrıntılı bir versiyonu olan 1928 tarihli *Hindutva: Hindu Kimdir?* başlıklı yazısında, imparatorluğun bütün Hindular için hayatî bir öneme sahip olduğunu savunmuştur (Chaturvedi, 2022, s. 119). Savarkar muhafazakâr bir siyasi parti olan Hindu Mahasabha'nın liderliğini üstlenmiş ve fikirleri, 1925'te KB Hedgewar tarafından kurulan ve 1940'tan itibaren Madhavrao Sadashivrao Golwalkar tarafından yönetilen "Ulusal Gönüllüler Birliği" (Rashtriya Swayamsevak Sangh - RSS) tarafından yayılmıştır. RSS günümüz Hindistan'ında hâlâ etkin bir paramiliter örgüt olarak varlığını sürdürmektedir (RSS, 2025).

Öte yandan Hindutva'nın ortaya çıkış tarihinin Osmanlı Devleti'nin sona ererek Türkiye Cumhuriyeti'nin ilân edilmesi ile sonuçlanan döneme tekabül etmesi de dikkate değerdir. Nitekim 30 Ekim 1918'de imzalanan Mondros Mütarekesi'nden sonra İstanbul'un İngilizler tarafından işgal edilmesi üzerine Hint Müslümanlarının hilafete desteğinin somut bir biçimde ortaya çıktığı bu dönemde, sadece Müslümanlar değil diğer Hintli unsurların da söz konusu işgale karşı tutumları, daha doğrusu Hindistan'daki etnik ve dinî grupların bu ortak tavrından sonra, ayrılıkçı ve ötekileştirici bir hareket olarak Hindutva hareketinin ortaya çıkması dikkate değerdir. Başka deyişle, Hindu kimliğinin ve Hindu milliyetçiliğinin 1920'lerin başlarında kolektif bir siyasi güç olarak mobilize olmasının Osmanlı'daki gelişmelerden ve İngiltere'nin Osmanlı Devleti siyasetinden bağımsız olmadığı kanaatine varılabilir. Zira İngiltere Hindu ve Müslümanlar arasında bu türden bir konsolidasyonun kendi çıkarlarının aleyhine olduğu kanaatiyle Hint milliyetçiliğinin dinî motifli bir karakter kazanmasını desteklemiştir. Bu bağlamda Hint milliyetçileri arasındaki seküler ve dinî ayrışma ile Hindutva hareketinin ortaya çıkışında İngiliz siyasetinin etkileri de göz ardı edilmemesi gereken bir husustur. Nitekim literatürde Hindistan'daki İngiliz yönetimi sürecinde toplumdaki

muhtelif kimliklerin belirginleşmesi, dinin siyasallaşması ve toplumsal bölünmeler gibi faktörlerin öne çıktığı değerlendirmeleri yapılmıştır. Bu değerlendirmeler İngiliz sömürge yönetiminin tarih yazımı, nüfus sayımları ve resmi raporlar aracılığıyla, Hindistan'ı esasen bölünmüş ve dinî çatışmaya yatkın bir yer olarak tasvir ederek kendi yönetimine meşruiyet kazandırdıklarına dikkat çekmektedir (Pandey, 1990; Sarkar, 1983). Ayrıca İngiliz yönetiminin Müslüman elitlere yönelik destekleyici politikalarının -Müslüman ve Hindu- her iki tarafta da cemaatçi siyasetin gelişmesini hızlandırarak teşvik ettiğini ileri süren çalışmalar bulunmaktadır (Brass, 1975; Robinson, 1974). Bunlara ilaveten İngiltere yönetiminin uyguladığı politikaların Hindutva gibi dinî temelli siyaset biçimlerinin yükselmesi için bir uygun ortam hazırladığı şeklindeki görüşe daha yakın tarihli çalışmalarda da yer verilmiştir (Jaffrelot, 1996; Jaffrelot, 2021). Bu bağlamda İngilizlerin dinî örgütlenmelerin yükselişini engellemek yerine etnik-dinî örgütleri Kongre Partisi gibi birleşik ve seküler milliyetçi oluşumlara karşı bir alternatif veya denge unsuru olarak gördüğü ileri sürülmektedir (Jaffrelot, 2021). Bu dönemin, Hint milliyetçileri açısından İngilizlerin değil Müslümanların asıl düşmana dönüştüğü ve ülkedeki Müslümanların ötekileştirilmesine hizmet edecek birtakım söylemlerin yükselmesine yol açtığı dönem olması da bu ekseninde değerlendirilebilir. Nitekim Hindistan'daki Müslümanlarla daha yakın bağlar kuran ve emperyalizm karşıtı bir gündemi benimseyen Gandhi liderliğindeki Hindistan Ulusal Kongresi'nin karşısında konumlanan bu Hindu milliyetçisi yapılanma, esasında İngiltere ile bir hesaplaşmadan ziyade ülkedeki seküler Hindu hareketi ve Müslümanlarla hesaplaşmayı tercih etmiştir.¹ Gandhi ve Kongre Partisi, Balfour Deklarasyonu'nun yayınlanmasını, Osmanlı İmparatorluğu ve Hilafet'in çöküşünü ve 1922'de Filistin'de İngiliz mandasının kurulması gibi I. Dünya Savaşı sürecindeki olayları İngiliz yönetimini reddetmek için önemli gerekçeler olarak görmüşken, Hindutva ideologları bütün bu gelişmelerdeki İngiltere sorumluluğuna odaklanmaktan ziyade etnik-dinî bir hareket olarak Hindu milliyetçiliğini formüle etmeye odaklanmışlardır. Dolayısıyla Hindutva liderlerinin birincil rakipleri olarak İngilizlerden ziyade Müslümanları telakki etmiş olmaları bu bağlamda dikkat çekicidir. Nitekim Hindu milliyetçileri Hindistan'ın sömürgeleştirilmesinin 1757'de İngilizlerle başlamadığına, çok daha önce, 711'de Muhammed b. Kasım Es-Sekaff'in Emevi Halifeliği güçlerine liderlik ederek (o dönemde Kuzeybatı Hindistan'da bir krallık, günümüzde Pakistan'ın bir eyaleti olan) Sind'i fethetmesiyle başladığına inanmaktadırlar. Daha sonra ise önce Delhi Sultanlığı (1206-1526) ve ardından Babür yönetiminin (1526-1757) kurulduğu bu topraklarda Müslüman prenslerin Hinduuları zorla din değiştirmeye zorlayarak ve Hindu tapınaklarını yıkarak aşağıladıklarını, bu alanların bazılarının daha sonra cami olarak kullanıldığını ileri sürmektedirler (Varshney ve Staggs, 2024, s. 8).

Savarkar ve takipçileri 20. yüzyılın başlarında Avrupa'da, özellikle İtalya ve Almanya'daki etnik milliyetçi hareketlerin yapılanmalarından yararlanmayı tercih etmişlerdir. Başta Savarkar olmak üzere Hindutva liderleri, Mussolini ve Hitler gibi otoriter liderlere ve faşist toplum modeline olan hayranlıklarını defalarca dile getirmişlerdir (Casolari, 2000, s. 220). Savarkar ile birlikte Hindu Mahasabha partisine liderlik eden B.S. Moonje, 1931'de İtalya'yı ziyaret ederek Mussolini ile görüşmüş ve İtalyan faşist örgütleri hakkında rapor hazırlamıştır. Bu örgütler hakkında hayranlık dolu yazılar yazmış, faşizmin ulusal birliği sağlamak için önemli olduğunu ve Hindu Hindistan'ın askerî yenilenme için benzer kurumlara ihtiyacı olduğunu savunmuştur Savarkar da, 1938'de Hindistan'ın dış politikası üzerine yaptığı önemli bir konuşmada açıkça Nazizmi savunmuştur. (Casolari, 2000, s. 223). Hindu milliyetçileri aynı anda hem Avrupalı Yahudileri hedef alan Avrupa faşist hareketlerine hem de Yahudi halkı için ayrıcalıklı bir vatan inşa ederek Yahudi ırkını canlandırmayı amaçlayan Siyonist projeye hayranlık duymakta hiçbir çelişki görmemişlerdir (Essa, 2023). Hindistan'daki Hindutva hareketi, Avrupa'daki "Yahudi sorununu", kendi arka bahçelerindeki "Müslüman sorunu" olarak telakki etmişlerdir. Aslında Hindu milliyetçileri açısından Avrupa etnik-faşizmini makbûl kılan unsur, Avrupa'nın Müslümanları geri kalmış bir azınlık olarak tasavvur ettiği ve kendisinin ırk, medeniyet ve kültürel anlamda üstün olduğu iddiasıydı ki, bu geleneksel iddia büyük ölçüde Hindu milliyetçileri tarafından da benimsenmekteydi. Gerek 19. yüzyılda Avrupa'da şekillenen Siyonizm gerekse -tam da Hintli Müslümanların Türkiye'deki millî mücadele hareketine Hilafet makamı üzerinden desteğinin yükselişte olduğu- 20. yüzyılda ortaya çıkan Hindutva, kendisini Yahudilik ve Hinduizme dayandırmakta ve "öteki" olarak Müslümanları konumlandırmaktaydı.

Yahudi ve Hindu Milliyetçilikleri Arasındaki Benzerlikler

'Millet'in etnik-dinî niteliği

Her iki milliyetçilik düşüncesinde de 'millet' etnik-dinî anlamda kullanılmaktadır. Bu büyük ölçüde gerek Hinduizmin gerekse Yahudiliğin dinî temeller açısından etnik kimlikle güçlü bir şekilde bağlantılı olması ve her iki dinin de Hindistan ve İsrail ulusal kimliklerinin oluşumunda önemli bir rol oynaması ile ilintilidir (Aktürk, 2022, s. 210). Elbette tümüyle kuruluşundan millî karakterini etnik-dinî olarak temellendiren İsrail ile laik bir anlayışla kurulan ancak daha sonra etnik-dinî vurguyu öne çıkaran Hindistan kuruluşlarından itibaren bu anlamda örtüşen bir tarihî seyre sahip değilse de mevcut durumda, yani günümüzde her iki ülkede de etkin olan milliyetçilik anlayış benzer biçimde etnik-dinî bir unsuru açıkça içermektedir.

Etnik-dinî milliyetçi ideolojiler olarak Siyonizm ve Hindutva ideolojileri ılımlılığa karşı geliştirdikleri refleksler bağlamında ortak bir paydaya sahiptir. Jabotinsky ve Siyonist revizyonistler, işçi Siyonizmini savunanları samimi olmamakla, yani aslında Filistin’de bir sömürgeci yerleşimci projeyi desteklemek konusunda hemfikir olmalarına rağmen, bunu gizlemeye çalışmakla suçladılar (Shlaim, 2022, s. 58). Zira Jabotinsky’ye göre esasında, farklı yaklaşımlar gibi tezahür etse de, tüm Siyonistler Filistin’in tamamı üzerinde Yahudi egemenliği ilkesine ideolojik olarak katılmaktaydı. Strateji, zamanlama ve dil konusunda zaman zaman fikir ayrılıkları yaşasalar da, Jabotinsky’nin ifadesiyle “*militaristlerimizle vejetaryenlerimiz arasında hiçbir fark yoktu*”. Ona göre bu ikisi arasındaki tek görüş ayrılığı, “militarizm yanlılarının” Yahudi süngülerinden, “vejetaryenlerin” (ılımlıların) ise İngiliz süngülerinden oluşmuş bir “demir duvar” yaratmak istemesiydi (Shlaim, 2022, s. 58). Bu yönüyle işçi Siyonizmi yerleşimci sömürgeciliğin âdeta Truva atı işlevini görüyordu (Essa, 2023, s. 27). Benzer şekilde, Hindu milliyetçileri de Kongre Partisi’nin ve Gandhi’nin “yatıştırma politikası”nın kaçınılmaz olanı, yani çoğunlukçu (*majoritarian*) bir Hindu devletinin kurulmasını geciktirdiği görüşünü savunmuşlardır (Ansari, 2016, ss. 14 ve 34). Felsefi olarak Hindutva, özünde Müslüman karşıtıydı. “Hindu” kimliği neredeyse tamamen Müslümanlara karşı inşa edilmişti, hatta bu kimlik bağımsızlık mücadelesinin bile önüne konmuştu. Öyle ki, Hindutva’nın ilk ideologlarından bazıları, kendilerini daha geniş kapsamlı Hindistan bağımsızlık mücadelesinden soyutlamışlardı. Hindutva taraftarları, Hindistan’ın 1947’de İngiltere’den bağımsızlığını kazanma sürecinde, Gandhi’nin Müslümanlar başta olmak üzere dinî azınlıkları koruma ve bağımsız Hindistan’a dâhil etme çabasına da karşı çıkmışlardır. Müslümanlara gösterilen hoşgörüyü tepki olarak bir RSS üyesi, Nathuram Godse, Ocak 1948’de Mahatma Gandhi’yi yakın mesafeden vurarak öldürmüştür. Godse, 1949’da asılmış ve RSS geçici olarak yasaklanmıştır. Savarkar ise suikastın suç ortağı olarak suçlanmış, ancak daha sonra delil yetersizliğinden beraat etmiştir. Buna rağmen, günümüzde Hindistan’da Hindutva takipçileri arasında Gandhi’nin katili Hindu aşırılıkçı Godse’nin etrafında bir kişilik kültürünün yükseliyor olması da ayrıca dikkate değerdir (Independent, 2015; Independent, 2019; New York Times, 2020). Bu tam da aşırı sağcı din lider Haham Yitzchak Ginsburgh’un, 25 Şubat 1994’te El-Halil’deki İbrahim Camii’nde namaz kılan 29 Filistinliyi katleden yasadışı yerleşimci Siyonist Baruch Goldstein’i övmesini anımsatmaktadır (TRT World, 2025). Bir zamanlar marjinal olarak görülen Ginsburgh gibi dinî figürlerin günümüz İsrail’inde ideolojik olarak yükselişte olduğu hatırlandığında bu durum daha da endişe verici bir hâl almaktadır.

Hindutva ile Siyonizm arasındaki ilişki bağlamında düşünüldüğünde, Ze'ev Jabotinsky'nin, *Demir Duvar* adlı manifestosunu yazdığı yılda, yani 1923'te Savarkar'ın da Hindutva üzerine incelemesini yayınlaması şaşırtıcı değildir. Her iki hareket de yani hem Revizyonist Siyonizm hem de Hindutva, kurulacak devletin aslî unsuru olarak "millet" in kimleri içerip kimleri dışarıda bırakacağı konusunda, kendilerinin 'ılımlı muadilleri' olarak nitelendirebileceğimiz din/ırkdaşlarından daha hırslı olmuşlardır. Zira İşçi Siyonistlerinin aksine, Jabotinsky bu anlamda açık sözlüydü: *"Ya yerleşim çabalarımızı erteleyeceğiz ya da yerli halkın tavrını dikkate almayacağız. Böylelikle yerleşimler, bölgesel nüfusa tabi olmayan bir gücün himayesinde ve Arapların aşmakta aciz kalacağı bir demir duvarın arkasında ilerleyebilir."* (Shlaim, 2022, s. 57).

İsrail'in ulusal simgelerinin (geleneksel dua şalı olan 'tallit'ten esinlenen mavi beyaz bayrağın üzerinde Davud yıldızı, devletin simgesi yedi kollu şamdan, milli marş gibi) devletin etnik-dinî karakterini vurgulamanın ötesinde, İsrail devletinin Yahudi karakteri İsrail Devleti'nin Kuruluş Bildirgesi'nde açıkça ifade edilmektedir. 14 Mayıs 1948'de 35'i Avrupalı yerleşimci sömürgeci ve yalnızca biri Filistin doğumlu (ve biri de Yemen doğumlu) olmak üzere 37 Yahudi lider tarafından imzalanan bildirmede İsrail Devleti'nin (*Medinat Israel*) açıkça "İsrail ülkesinde bir Yahudi Devleti" olarak kurulmuş bir devlet olduğu ifade edilmektedir. Yahudi halkının kendi kaderini tayin hakkını ifade eden bu metin, devletin Yahudi bir karaktere sahip olduğunu doğrudan beyan etmektedir. 1948'de "Yahudi devleti" olarak ilân edilen İsrail, bu etnik-dinî karakterini ırkçı yasalar ve kurumsallaşmış ayrımcılık biçimleri ile sürdürmektedir. Dolayısıyla daha en başta İsrail'in 1948'de bir "Yahudi Devleti" olarak kurulmasıyla zaten en baştan Yahudiler üst bir siyasî statü edinmişlerdir.

İsrail'de hakların, yetkilerin ve kaynakların kullanılmasında yurttaşlık değil etnik-dinî aidiyetin belirleyici olması bu hususta önemli bir göstergedir. Kurulduğu tarihten günümüze İsrail'de hâkim etnik-dinî sınıf devlet aygıtını kontrol etmekte ve çoğu kamu politikasını belirlemektedir. Nitekim İsrail'de rejim, Yahudi elitler tarafından kontrol edilmekte, üstelik bu kontrol salt devlet mekanizmaları aracılığıyla değil, birtakım "ulusal kurumlar", daha doğrusu diasporanın finanse ettiği gönüllü örgütler veya güçlü devlet dışı ya da Yahudi Ulusal Vakfı (JNF) ve Arazi İdaresi (ILA) gibi yarı-devlet kurumları eliyle sağlanmaktadır. Devlet bu kurumları araya sokarak, Yahudilere ayrıcalıklı muamele göstermenin pratik ve işlevsel bir yolunu bulmuştur (Dieckhoff, 2015, s. 118).

İsrail'deki Yahudi elitlerin sahip olduğu üstünlük sadece siyasî değil aynı zamanda toplumsal ve ekonomik ayrıcalıklı bir konum anlamına da gelmiştir (Illouz, 2017,

ss. 77-79; Dieckhoff, 2015, s. 123). İsrail’de etnik-sınıf hiyerarşisinde en tepede Aşkenaz Yahudileri yer almaktadır. Devletin kurulmasına öncülük eden bu kurucu-ayrıcalıklı sınıf aynı zamanda iktisadî sistemin merkezinde yer almış ve gerek sermayeye erişimde gerekse emek pazarına girişte üstünlüğe sahip olagelmıştır. Dolayısıyla sonradan göç edenleri teşkil eden Sefarad/Mizrahi Yahudileri 1970’lerin sonlarına kadar siyasî hayatta etkin olamamış ve iktisadî sistemin çeperinde konumlanmıştır. Yerli halk sınıfını oluşturan ve İsrail devletinin ilânından sonra 1948 sınırları içerisinde kalan ve resmî olarak İsrail’in vatandaşları olarak konumlanan Filistinliler ise bu toplumsal katmanlaşmada en altta yer almaktadır.

Her ne kadar Yahudiler içerisinde Aşkenazi ve Sefarad olarak sınıfsal bir ayrım olsa da genel olarak ülkedeki Yahudi üstünlüğünü devam ettirmek demografik mühendisliğin gerekliliğini de beraberinde getirmiştir. Zira 1948 sınırları içerisinde kalan İsrail vatandaşı Filistinliler -ve daha sonra 1967 Savaşı sürecinde işgal edilen Filistin topraklarında yaşayan Filistinliler- İsrail tarafından devletin Yahudi kimliği açısından her zaman bir risk olarak değerlendirilmiştir. Yerleşilen ülkeyi sadece kendi etnik grubuna ait kılmak isteme esasında bütün sömürgeci-yerleşimci toplumların ortak özelliğidir. Bu bağlamda sömürgeci-yerleşimci toplumlarda etnik kimliğinin pekişmesinde, yerleşilen topraklardaki yerli halkla girilen mücadelenin önemli bir etken olması, İsrail örneği için de geçerlidir. Üstelik bu mücadele savaş biçimini almışsa, sömürgeci-yerleşimci grup, devleti kurduktan sonra, yerli etnik grup üzerinde baskı ve hatta şiddet uygulamayı tarihî hafızaya göndermede bulunarak kendisine hak sayar ve bunu normalleştirir. İsrail devleti bu anlamda söz konusu tarihî hafızayı her zaman diri tutmuş, baskıyı hukukî düzenlemelerle sürekli hâle getirmiş ve hatta şiddeti soykırım seviyesine çıkarmıştır.

İsrail’de toplumu kuşatan her türlü hukukî nizam demografik üstünlük kaygısı üzerinden temellenmektedir. Yahudilerin üstünlüğünün hakîm kılındığı yasal düzenlemeler bu bağlamda önemli hukukî metinlerdir. Zira İsrail yasalarına dayanan hakların ve ayrıcalıkların tahsisinde etnik kimlik belirleyicidir; ülkesel yurttaşlık değil, etnik-yurttaşlık söz konusudur. 2018 tarihinde çıkarılan Yahudi Ulus Devlet Kanunu bu durumu tümüyle pekiştirdiği için ayrıca dikkate değerdir. Zira bu kanun açıkça *‘İsrail Devleti’nin, Yahudi halkının doğal, kültürel, dini ve tarihi kendi kaderini tayin hakkını yerine getirdiği ulusal vatanıdır’* ifadesini içermektedir. (The Basic Law: Israel – The Nation-State of the Jewish People, 2018). İsrail Devletini Yahudilerin ulus-devleti olarak tanımlayan bu yasa İsrail’in Yahudi etnik-dinî karakterini anayasal olarak garanti altına almaktadır. Filistinlilerin kendi

kaderlerini tayin hakkını reddeden bu kanun Yahudi vatandaşlara ayrıcalıklar tanımakta ve Yahudi yerleşimini ulusal bir değer olarak teşvik etmektedir.

Bütün bunlara ilaveten İsrail'in etnik-dinî karakterini öne çıkaran bir diğer husus ülkedeki parlamentonun yani Knesset'in dinî nitelikli yasalar çıkarmaktan doğrudan sorumlu olmasıdır. Knesset İsrail'in kurulduğu tarihten günümüze örneğin Şabat kurallarına uyulmasını, orduya koşer yiyecekler temin edilmesini, kürtajı, ulusal havayolu şirketi El-Al'ın Şabat günleri ve dini bayramlarda uçuş yapmasını, Hamursuz Gününde ekmek satılmasını, domuz yetiştirilmesini ve etinin satılmasını, ahlâka mugayir ilanlar yayımlanmasını yasaklayan kanunlar çıkarmıştır. Yine 1985'te Yahudi halkının devleti olarak İsrail devletinin varlığına karşı çıkan bir partinin seçimlere katılamayacağını öngören bir yasa çıkararak devletin Yahudi karakterini teyid etmiştir. Böylelikle seçmenlerin karşısına Geri Dönüş Yasası'nın kaldırılması talebiyle çıkan bir parti diskalifiye edilmiştir (Dieckhoff, 2015, s. 119). İsrail'de Yahudilik devletin resmî dini olmamakla birlikte Yahudi vatandaş kendisine kamusal alanda ayrıcalıklı bir konum sağlayan özel bir statüye sahiptir. Bir kere, dinî hukukun medenî hukuk alanında geçerli kabul edilmesi diğer dinî gruplar karşısında Yahudilere üstünlük sağlanmasına imkân vermektedir. İsrail'deki dinî kurumsallaşma da bütünüyle Yahudiler lehine bir durum oluşturmaktadır. Nitekim İsrail'de kamusal din hizmeti (biri Aşkenazi diğeri Saferad iki hahambaşının olduğu) Başhahamlığın yönetimindedir. Bu hizmet devletin maaş ödediği dini yetkililer ve yerel haham grupları eliyle yürütülmektedir. Aile hukukunun denetimi Ortodoks hahamlıkta olup, bir Yahudi'nin Yahudi olmayan biriyle evlenmesini imkânsız kılan bir hahamlık tekeli söz konusudur. Bu tekelin varlık gerekçesi (ulusal bağın yerini alan) kadim bir dinî bağı koruyor olmasıdır. 1953'ten beri evlilik ve boşanma konularında tek otorite temyiz mahkemesi ve 12 dinî mahkemeden oluşan yargı erkidir.

İsrail devletinin millet tasavvurunu tesis eden ve etnik-dinî bir millet anlayışını içeren Siyonizm düşüncesinin pratikte hayata geçmesi, yani 14 Mayıs 1948'de resmen bir İsrail devletinin ilân edilmesi, devletin kurulduğu topraklarda yaşayan insanlar için korkunç sonuçlar doğurmuştur ve bu durum hâlâ devam etmektedir. Nitekim İsrail'in "Yahudi Devleti" olarak kurulması, Yahudilerin Filistinlilerin topraklarını sömürgeleştirmeye dönüşmüş; bu da, Yahudiler tarafından sömürgeleştirilebilmeleri için Filistinlilerin topraklarının önceden müsadere edilmesini, sınır dışı edilerek nüfuslarının azaltılmasını, geri dönüşlerini engelleyen yasaların çıkarılmasını ve sınır dışı edilmeyenlerin haklarının kurumsal ve yasal ayrımcılık yoluyla etkisizleştirilmesini beraberinde getirmiştir.

Seküler bir anlayışla kurulan Hindistan'da ise durum başta İsrail'dekinden daha az vahim olmakla birlikte, Narendra Modi liderliğindeki Hindistan Halk Partisi yani Bharatiya Janata Party (BJP) iktidarıyla birlikte ülkenin seküler kimliğinin anayasal düzlemde de aşınmaya başladığı gözlemlenmektedir. Nitekim Hindistan'da Aralık 2019'da 1955 tarihli Vatandaşlık Yasası değiştirilmiştir. 2019 sonundaki Hindistan Vatandaşlık Değişikliği Yasası (The Citizenship Amendment Act - CAA) ile Hindistan tarihinde vatandaşlık ilk kez dinî bir kriterle bağlanmıştır. Bu değişikliklerle Hindu, Budist, Sih, Hristiyan, Caynist (Jain) ve Parsî (Zerdüşt) göçmenlere hızlı bir şekilde Hindistan vatandaşlığı sağlanması mümkün olmuştur. Başka bir deyişle söz konusu değişiklik, bu sayılan altı dinî gruba mensupların yasadışı göçmen sayılmamasını ve vatandaşlığa kabul şartlarının (örneğin normalde 11 yıl olan ikamet süresi şartını 5 yıla düşürerek) kolaylaştırılmasını sağlayarak Hindistan vatandaşlığına alınma şartlarını hafifletmiş ve böylelikle Hindistan'da ilk kez vatandaşlık dinî bir kriter esasında belirlenmiştir (The Citizenship Amendment Act, 2019). Nitekim Pakistan, Bangladeş ve Afganistan'dan gelen Müslüman olmayan göçmenler Hindistan vatandaşlığı edinirken bu ülkelerden gelen Müslüman göçmenler ise söz konusu vatandaşlık hakkından mahrum bırakılmıştır. Yasanın temel gerekçesi, bu üç Müslüman çoğunluklu komşu ülkede "dinî zulme uğrayan" Müslüman olmayan azınlıkları korumak olarak ortaya konulmuştur. Bu yönüyle, göçmenlerin vatandaşlığa kabulünde İslam dinine mensup olanların kapsam dışı bırakılması, yasanın en tartışmalı yönünü oluşturmaktadır. Yasanın vatandaşlık hakkını dinî kriterle bağlayarak, Anayasa'nın din, ırk, cinsiyet vb. temellere dayalı ayrımcılığı yasaklayan 15'inci maddesini ihlal ettiği belirtilmektedir (Sebastian, 2021). Bu yasaya kadar Hindistan vatandaşlığı, toprak ilkesi (*jus soli*) veya soy ilkesi (*jus sanguinis*) üzerinden elde edilirken, CAA'nın dinî mensubiyeti, vatandaşlık için ilk kez yasal bir kriter olarak kullanmasını, Hindistan'ın anayasal kimliğinden önemli bir sapma olarak değerlendirmek mümkündür. Bu yönüyle CAA'nın, Hindistan'ı bir Hindu ulusu olarak tanımlama eğiliminde olan Hindu milliyetçi ideolojisinin bir uzantısı olduğu açıktır. Dahası, CAA'nın bir Ulusal Vatandaşlık Kaydı (National Register of Indian Citizens - NRC) ile birlikte kullanılmasının Müslümanlar açısından olası sorunları daha da derinleştireceği yönünde değerlendirmeler yapılmaktadır. Zira bu uygulama sürecinde Hindistan'daki Müslüman vatandaşların vatandaşlıklarını ispatlayamamaları halinde vatansız kalma riski ile karşı karşıya kalabileceklerdir. Bu yönüyle CAA, gayrimüslimleri bu türden bir riskten koruyacak bir "güvenlik ağı" işlevi göreceksen ülkede yaşayan Müslümanlar için vatandaşlıktan mahrum bırakılma gibi ciddi bir sorun gündeme gelebilecektir. NRC'nin ülke çapında genişletilmesi tartışılrsa da, bu adım hem siyasî, hem hukukî hem de toplumsal açıdan oldukça tartışmalı bir konu olmaya devam etmektedir. Resmî olarak ülke

çapında henüz tam kapsamlı bir vatandaşlık kaydı süreci hayata geçirilmiş değilse de, sınırlı bir coğrafi kapsamda, yalnızca Hindistan'ın Assam eyaletinde NCR güncellenmiş ve uygulanmış durumdadır. Ancak Assam'daki uygulamada kimlik kartı çıkarma ve itiraz mekanizmaları gibi birtakım yasal zorunlulukların hâlâ yerine getirilmemiş olduğu ve kayıt sürecinde hata, eksik ve usulsüzlükler yapıldığı yönünde ciddi eleştiriler bulunmaktadır (Siddique & Ramachandran, 2024; The Times of India, 2025). Öte yandan bu uygulamanın Assam'da başlatılmış olması da bu eyaletteki Müslüman nüfus bağlamında dikkate değerdir. Zira 1951'de %12 olan Assam eyaletindeki Müslüman nüfusunun 2024 itibariyle % 40'a çıkmış olması Hindu milliyetçileri açısından hayati bir mesele olarak değerlendirilmektedir (Kumar, 2024).

Hindistan Vatandaşlık Değişikliği Yasası ve bu yasa kapsamındaki uygulamalar, Hindu milliyetçiliğinin Müslümanların ülkedeki esas millet unsuru olan Hinduluğa asıl tehdidi oluşturduğu şeklindeki Hindutva ideolojisinin hakîm görüşünü de desteklemektedir. Zira Hindutva'yı ilk kez 1923'te formüle eden ve bu ideolojinin temellerini atan Savakar, Hindistan'ın her zaman bir Hindu ulusu olduğunu tasavvur etmiş ve Müslümanları 'işgal ve savaş yoluyla Hinduluğun doğal durumuna zarar veren yabancı bir güç' olarak algılamıştır (Savarkar, 1967, ss. 60-62). Zira Savarkar'a göre Hindu olmak, Hindistan toprağını kendi vatani olarak, ama aynı zamanda "kutsal toprakları" olarak görmek demektir. Bu bakış açısına göre bu bölgede yaşayıp kutsal toprakları başka bir yerde olan insanlar (örneğin kutsal toprakları Hicaz bölgesinde olan Müslümanlar) Hindu millî kimliğin bir parçası değildirler. Hintli Müslümanların Hindistan'ın aslî unsurları olmadığını ileri süren Savarkar, dolayısıyla Hindutva'nın İslam'a karşı bir "koruma kalkanı" işlevi görmesini savunmuştur. Ona göre Sihizm, Budizm, Jainizm gibi Hindistan kökenli dinlere mensup olmayanlar, yani Müslümanlar gerçek ulusal kimlik 'Hindu Rashtra'nın varlığı için tehlike teşkil etmektedir (Tharoor, 2018). Bu bakış açısından beslenen BJP hükümeti de günümüzde Hindu milliyetçilerinin ülkedeki en büyük azınlık olan Müslümanlara yönelik şiddet eylemlerine bilinçli olarak göz yummaktadır.

Öte yandan Siyonizm ve Hindutva ideolojilerinin dayandığı dinî inançlar olarak Yahudilik ve Hinduizm'in din değiştirmeyi reddetmeleri bağlamında da benzerlikleri söz konusudur. Bu durum, bir nevi ırk anlamında "saflığını yitirme" kaygısını ya da başka deyişle Müslümanlar, Araplar/Filistinliler tarafından demografik olarak "istila edilme" endişesini de içermektedir. Esasında bu endişe, hem Siyonistler hem de Hindu milliyetçileri tarafından öne sürülen ırk üstünlüğünün bir sonucudur. Bugün gerek Hindistan'daki "nüfus cihadı" (Müslümanların Hindulardan daha hızlı çoğalarak Hindistan'ı Müslüman bir ulusa

dönüştürmeye çalıştıkları) gibi söylemlerin (Majumder, 2025) gerisindeki zihniyet, gerekse İsrail'in işgal altında tuttuğu topraklardaki Filistinli nüfusun artışına ilişkin tedirginlikler ve hatta 2005'te Gazze'den geri çekilmesinin ardındaki motivasyon (Shlaim, 2004; Pappé, 2016) nüfusun varoluşsal bir tehdit olarak algılandığı bu türden endişelerle ilintilidir.

Sınırlara ilişkin yayılcı bölgesel iddialar: *Arz-ı Mevud ve Akhand Baharat*

Bir diğer benzerlik, her iki ideolojinin de irredentist vizyonlar aracılığıyla maksimalist bölgesel iddialar ileri sürmeleridir. Siyonizm de Hindutva da mevcut sınırların ötesindeki toprakların kendi milletlerine ait olduğu fikrini savunmaktadır.

Hindutva günümüz Hindistan sınırlarının ötesindeki Sanskrit kültürüyle bağlantılı bölgeleri kapsayan *Akhand Bharat (bölünmemiş Hindistan)* irredentist vizyonunu ileri sürmektedir. Hindu Mahasabha'nın başkanı olarak Savarkar, *Hindustan'ı "İndus'tan denizlere"* kadar olan topraklar olarak tanımlamıştır. Dolayısıyla Hindutva ideolojisi, Hindustan'ın, yani 'Hinduların ülkesi', bugün Hindistan, Pakistan ve Bangladeş olarak bilinen bölgeyi kapsadığını iddia etmektedir. *Akhand Bharat* haritasına 2023 yılında açılan Hindistan'ın yeni parlamento binasının bir duvarında da yer verilmiştir. Hindutva ideolojisinin uzun vadeli, idealize edilmiş coğrafi vizyonu olan *Akhand Bharat*'ın güçlü savunucusu Savarkar 1944'te Hindu Mahasabha'ya "her yılın Ağustos ayının ilk haftasını 'Akhand-Hindusthan ve Anti-Pakistan Haftası' olarak kutlanması çağrısı yapmıştır (Savarkar, 1967). Savarkar'ın "anavatanın parçalanmasına karşı çıkmak ve Hindistan'ın ulusal bütünlüğünü ve İndus'tan denizlere kadar uzanan bölgelerini savunmak" amacıyla yaptığı bu çağrı esasında, Hindistan'ın bölünerek bir Pakistan kurulması önerisine de şiddetle karşı çıktığı anlamını taşıyordu (Savarkar, 1967, s. 79). Hindutva'nın kurucuları ve savunucuları için *Akhand Bharat* bağlamında en büyük trajedi, "Bölünme" olarak nitelendirilen Pakistan'ın ayrılması olacaktır. Zira bu bölünme bir tür "vatanın parçalanması" olarak görülmüştür. Nitekim Hindutva ideolojisini benimseyen mevcut Hindistan hükümeti, 2021 yılından itibaren 14 Ağustos gününü (Pakistan'ın bağımsızlık günü) "Bölünme Dehşeti Anma Günü" (*Vibhajan Vibhishika Smriti Diwas' / Partition Horrors Remembrance Day*) yani olarak ilan etmiştir (India Today, 2021). Yine Hindistan'ın en büyük ve en etkili gönüllü Hindu milliyetçi örgütlenmesi olan RSS gibi Hindutva'ya bağlı kuruluşlar da Pakistan'ın bağımsızlık günü olan 14 Ağustos'u bu bağlamda anmakta ve bu vizyonu siyasi materyallerinde kullanmaya devam etmektedirler.

Hindutva ideolojisinin "Hindu Rashtra" vizyonunun merkezinde yer alan, ulusal toprakların maksimalist bir anlayışını temsil eden bir ideolojik tasavvur olarak

Akhand Bharat, Hindutva ideolojisini benimseyen siyasî ve kültürel kuruluşlar tarafından savunulmuş ve Hindu sağının siyasi felsefesinin ayrılmaz bir parçası olmaya devam etmiştir. Nitekim *Akhand Bharat*, Savarkar'ın liderlik ettiği Hindu Mahasabha'nın yanı sıra günümüzde de RSS ile kökleri RSS'ye dayanan Hindistan'ın iktidar partisi BJP tarafından kullanılan güçlü bir imge konumundadır. Her ne kadar BJP resmî bir hükümet politikası olarak *Akhand Bharat*'ı açıkça ifade etmese de, partinin içindeki ve tabanındaki birçok kişinin bu fikri desteklediği bilinmekte ve sözde Akhand Bharat haritaları, BJP'nin broşür ve poster gibi birçok siyasal materyalinde de kullanılmaktadır (Krishna, 1994, s. 520).

Diğer taraftan, kuruluşundan bugüne İsrail devletinin sınırlarının bilinçli olarak ilân resmen edilmemiş durumda olması da, Siyonizmin mevcut sınırların ötesinde bir hak iddiasından yani *Arz-ı Mev'ûd (Vaadedilmiş Topraklar)*'dan kaynaklanmaktadır. Haçlı Seferleri zamanında Filistin topraklarının “Tanrı'nın Latin Hıristiyanlara miras bıraktığı topraklar” olarak tanımlanması gibi, 20. yüzyılın başından itibaren de -Avrupa kökenli seküler Aşkenaz Yahudilerinin liderlik ettiği- Siyonizm, aynı toprakları “Yahudilere vaad edilmiş topraklar” söylemini kullanarak Filistin'deki yerleşimci sömürgeciliklerine meşruiyet sağlamaya çalışmıştır (Massad, 2025b). Revizyonist Siyonist Jabotinsky, Yahudi toprak iddialarının sınırlarını Ürdün Nehri'nin doğusundaki bölgeleri de kapsayacak şekilde “revize” etmiştir. Jabotinsky, 1923'te Savarkar'ın Hindutva üzerine yazdığı incelemeyi yayınladığı aynı yıl “Demir Duvar” manifestosunu kaleme almıştır. “Büyük İsrail” (Eretz Yisrael HaShlema) hedefi Yahudi sömürge yerleşiminin, bir zamanlar eski İbranilerin münhasır yurdu olduğu iddia edilen ve Yahudi Tanrısı tarafından “Seçilmiş Halk”a vaat edilen tarihi Filistin'in tamamını ve Ürdün, Mısır, Suriye ve Lübnan gibi komşu Arap ülkelerinin bazı kısımlarını kapsayacak şekilde genişletilmesini içermektedir (Massad, 2025b). İsrail'deki en büyük sağcı parti olan Likud Partisi'nin temelini oluşturan Revizyonist Siyonizmin ileri sürdüğü bu iddia, diğer Siyonizm türlerince başta dile getirilmemiş olsa da, bugün gelinen noktada İsrail Devleti'nin taahhüdüne bağlı bir dış politika yürütüldüğü en üst hükümet yetkililerince dile getirilmektedir. Özetle, bu yayılmacı yaklaşım, (bilinçli olarak belirsiz olan) İsrail sınırlarının ötesindeki toprakların ele geçirilmesini, dünyanın dört bir yanından Yahudilerin buraya yerleşmesini ve dolayısıyla da buradaki yerli halkın kovulmasını öngörmektedir.

Günümüz Hindistan politikasında da İsrail siyasetinde de ihtilafli bölgeler üzerindeki egemenliğin genişletilmesi yönündeki çabalar sürdürülmektedir. Hindistan siyasetinde, Keşmir üzerinde Hint kontrolünü sağlama kaygısı bunun önemli bir göstergesidir. Nitekim BJP, Cammu ve Keşmir'e özel statü veren 370. Madde'nin yürürlükten kaldırılmasını uzun süredir talep etmiş ve Modi, 2019'da

bunu iptal ederek bölgeyi Birlik Toprakları olarak yeniden yapılandırmıştır. BJP liderleri, bu girişimin 'Akhand Bharat'a doğru ilk adım olduğunu ifade etmişlerdir (India Today, 2020). Benzer şekilde, Büyük İsrail'e ilişkin söylem, İsrail'in 7 Ekim 2023 sonrasında Gazze'ye yönelik soykırım sürecinde daha fazla gündeme gelmeye başlamıştır. Nitekim İsrail Başbakanı Netanyahu, 12 Ağustos 2025'te İsrail basınında verdiği bir röportajda "Büyük İsrail" projesini açıkça desteklemiş ve toprak fethi konusunda "tarihi ve manevi bir misyon" üstlendiğini söylemiştir. (The Times of Israel, 2025).

Hindutva ve Siyonizmde hâkim olan dışlayıcı kimlik ve bölgesel yayılmacılık arasında doğrudan bir ilişki bulunmaktadır. Yayılmacı bölgesel iddiaların dile getirilmesi, Yahudi ve Hint uluslarının etnik-dinî temelde tanımlanmalarının ve bu ulusların kendilerini o bölgenin "asıl yerlisi" olduğunu iddia etmelerinin doğrudan bir sonucudur. Etnik, dinî ve kültürel kodları örtüşen bir ulusal kimlik, kadîm tarihî iddialara dayandırıldığı için, bu iddiaların mantıkî sonucu ve de siyasî uzantısı bu bölgeleri geri almak hedefine odaklanmaktadır. Bu durum, mezkûr bölgesel hırsların siyasî bir fırsatçılığın çok ötesinde olduğunu, daha ideolojik ve makro bir hedefi güttüklerini ve bölgesel herhangi bir uzlaşmaya karşı dirençli olduklarını da göstermektedir. Bu bağlamda hem Hindutva hem de Siyonizm ideolojileri aynı zamanda bölgesel istikrarsızlıkların da kaynağı konumundadırlar. Her iki milliyetçilik düşüncesinde de bölgesel iddiaların uzun vâdede ulaşılabılır olduğu kabul edilmekle birlikte yayılmacı politikaların kısa vadede ihtilafli bölgeler üzerindeki kontrolü pekiştirmeye odaklandığı dikkat çekmektedir. Siyonizm örneğinde bu durum İsrail'in adım adım her savaş sonrasında işgalini genişletmesi ve önce uzun süreli geçici işgal altında tuttuğu yerlerden çekilmesini imkânsız kılacak -Batı Şeria'daki yasadışı yerleşim yerleri örneğinde olduğu gibi- birtakım politikalar izleyerek, daha sonra da Filistin direnişini kendi güvenliği için tehdit olduğu söylemi üzerinden meşrulaştırmaya çalıştığı şiddet araçlarını devreye sokarak *fait accompli* siyaseti ile hedeflediği Büyük İsrail'e ulaşmaya çalışma çabasıdır. 7 Ekim 2023'teki Aksa Tufanı Operasyonu sonrasında Gazze'de başlattığı soykırım ve bu tarihten sonra gerek İran ve Lübnan ile yeni Suriye yönetimine karşı Golan Tepeleri üzerinden izlediği saldırgan siyaset, uzun vadede "Büyük İsrail" siyasi hedefi ile doğrudan ilintilidir. Hindutva örneğinde de yayılmacı vizyon devam etmekle birlikte, kısa vadede izlenen siyaset ihtilafli bölgelerde *de facto* bir kontrolün yanı sıra *de jure* bir hakimiyetin de tesis edilmesi çabalarına dönüşmektedir. 370. maddenin yürürlükten kaldırılmasını bu bağlamda değerlendirmek mümkündür.

Oryantalist ve İslamofobik nitelik

Etnik-dinî milliyetçilikler olan Hindutva ve Siyonizmin her ikisinin de Oryantalist bir bakış açısına, Müslümanlara dair bir kibir ve nefrete sahip olmaları dikkat çekicidir. Esasında her iki hareketin de kendi din, ırk, medeniyet ve kültürlerine dair telakki ettikleri üstünlük vurgusu, Müslümanları “geri kalmış” ve “tehlikeli” bir azınlık olarak kodlayan kadim bir Hıristiyan/Avrupaî geleneğin bir uzantısıdır. Hindutva ve Siyonizm bu türden bir geleneği benimseme noktasında ortak bir paydaya sahiptir ve her iki hareket de Müslümanlarla mücadeleyi bir medeniyet projesi olarak tasavvur edegelmiştir. Nitekim başta İngiltere olmak üzere Batılı güçler tarafından Siyonist harekete ve nihayetinde Ortadoğu coğrafyasında bir Yahudi devletinin teşekkülüne verilen destek, sömürgeci bir projenin adeta bir “medeniyet fethine”, “çölü çiçeklendirme” projesine dönüştürülmesi olarak lanse edilegelmiştir (Pappé, 2018, ss. 19-27; Barguti, 2002, s. 288). Batı uygarlığının kültürel üstünlüğüne inanan Jabotinsky “*Biz Yahudilerin, ‘Doğu’ olarak ifade edilen şeylerle hiçbir ortak noktamız yoktur ve bunun için Tanrı’ya müteşekkirimiz.*” demiştir (Shlaim, 2022, s. 55). Ona göre Doğu, psikolojik dirençsizlik, sosyal ve kültürel duraklama ve siyasî despotizmi temsil etmekteydi. Yahudiler kökenleri itibarıyla Doğu’ya ait olmakla birlikte, kültürel, ahlâkî ve manevî açılarından Batı’ya aittiler. Jabotinsky Siyonizmi, Yahudilerin manevî vatanlarına geri dönüşü olarak değil, Batı medeniyetinin Doğu’daki bir şubesi veya Doğu’ya eklenmiş biçimi olarak tasavvur ediyordu (Shlaim, 2022, s. 56). Bu bağlamda Essa’nın -Abdul-Wahab Kayallî’ye atıfla- dikkat çektiği üzere, “Siyonizm ideolojisi, İslam’a ve Doğu’nun ‘barbarlığına’ karşı ortak duruşlarında Hristiyanlık ve Yahudilik arasında âdeta siyasi bir buluşma noktası” olarak işlev görmüştür (Essa, 2023).

Benzer biçimde Hindutva’nın, Müslümanlara (“dışarıdakiler” veya “yabancılar”) karşı Hindu ırkını (“içeridekiler”) din ve kültüre odaklanarak inşa etmesi de aslında “medeniyetin” bir göstergesiydi. Başka bir deyişle, Hindutva, kimin Hindu ulusun bir parçası olabileceğini belirliyordu. Hindutva milliyetçilerine göre Hindistan halkı özünde Hindu idi. Benzer biçimde Siyonist ideolojiye göre de Yahudi devletinin halkı Yahudi olmalıydı. Bu anlamda hem Siyonizm hem de Hindutva, ırkçı bir dil ve imge kullanma konusunda ziyadesiyle benzerdir. Hindutva paramiliter örgütü olan RSS’nin ikinci ve en uzun süre (1940-1973 yılları arasında) görev yapan ‘başkanı’ (*sarsanghchalak*) MS Golwalkar, Hindu ırkı, dini, kültürü ve dili gibi ulusal değerlere ait olmayanların ‘millet’ olarak görülemeyeceğini savunurken, Herzl’e göre, Yahudiler yalnızca dinî bir cemaat olmaktan ziyade gerçek bir “millet”ti ve bu milletin kültürünü özgürce yaşayabileceği siyasal bir devlet elbette Yahudi karakterde olacaktı.

Hindu ve Yahudi milliyetçilikleri, Müslümanlara yönelik baskı politikalarına zemin hazırlamak noktasında da ortak bir paydaya sahipler. Hindutva taraftarları

açısından Hindistan önce Emeviler tarafından işgal edilmiş ve sonrasında kurulan Delhi Sultanlığı ve Babürler döneminde bu topraklarda Müslüman yöneticiler Hinduları baskı uygulayarak din değiştirmeye zorlamıştır. Buradan hareketle Hindutva ideolojisi Hindistan'da "yabancı" ve "işgalci" olarak tahayyül ettiği Müslümanlara karşı din, kültür ve felsefeye odaklanarak 'içeriden' bir Hindu protorını inşa etmiştir. Diğer bir deyişle, Hindutva, Hindistan halkının temelde Hindu olduğunu ve Hinduizmin nihai olarak onların ırk-kültürü olduğunu savunmaktadır. Dolayısıyla, bu ideoloji Hindu ulusunun bir parçası olabilecek kişileri de belirleme hakkını bizatihi kendisinde görmektedir. Nitekim RSS yöneticiliği yapmış olan Hintli politikacı Golwalkar, "öteki"ni tanımlarken oldukça nettir: "*Ulusal, yani Hindu Irkı, Dini, Kültürü ve Dili'ne ait olmayanlar, doğal olarak gerçek 'Ulusal' yaşamın dışında kalırlar*" (Golwalkar, 1939). Golwalkar da Hintli Müslümanları "Almanya'daki Yahudiler" olarak tanımlamış ve Hitler'in Almanya'yı Semitik ırk olan Yahudilerden temizlemesini kendilerinin öğrenip yararlanabileceği yararlı bir örnek olduğunu yazarak bir benzerinin Hindistan'da Müslümanlara karşı yapılmasını tavsiye etmiştir (Lateef, 2021).

Keza, Hindutva ideolojisinin kurucu lideri Savarkar da İslamofobik metinler kaleme almıştır. Örneğin, Ortaçağ'da Müslümanların her fırsatta Hindu kadınlara tecavüz edip onları dinlerine döndürdüklerini yazmış ve bunu Müslümanların kendi nüfuslarını artırmalarının etkili bir yöntemi olarak nitelendirmiştir (Dalal, 2024). Bu söylem günümüz Hindistan'ında Hindutva taraftarlarınca dolaşıma sokulan "aşk cihadi" komplo teorisinde yansımaları bulmaktadır. Hindu aşırı-sağcılarının bu söylemine göre, Müslüman erkekler Hindu kızları kendilerine âşık ederek cezbetmekte, onlarla evlenmekte ve sonra onları İslam'a geçmeye zorlamaktadırlar (Nagar, 2023). Bu söylem Hindutva ideolojisi üzerine kurulu BJP iktidarı ile birlikte, artık sadece düşünsel düzeyde kalmayıp kendisini sahada da göstermektedir. Nitekim Modi iktidarı sonrasında bu gerekçeyle yapılan saldırılar nedeniyle özellikle Müslüman erkeklere yönelik şiddette ciddi artışlar söz konusudur. Rızaları olan Hindu kadınlarla evlenmeye çalışan Müslüman erkekler, hiçbir dayanağı olmayan ve anlamsızca ortaya atılan bir iddia nedeniyle saldırıya uğramakta ve dahası hapse atılmaktadır. Zira nefret propagandası diliyle oluşturulan bu komplo söylem, Hindistan'da Müslüman karşıtı yasaların da önünün açılmasında etkili olmuştur. Nitekim 2020'de BJP tarafından yönetilen çok sayıda eyalet, dinlerarası evlilikler için din değiştirmeyi kısıtlayan yasalar çıkarmıştır; "aşk cihadi" yasaları olarak bilinen bu yasalar görünüşte tüm dinleri kapsasa da, ağırlıklı olarak başta Müslümanlar olmak üzere dinî azınlıkları hedef almak ve sağcı Hindu grupları dinler arası evliliği durdurmaya teşvik etmek için kullanılmaktadır (The Guardian, 2022).

Hindistan'da Müslümanlara yönelik Hindutva şiddetinin doruğa ulaştığı nokta Şubat 2002'de gerçekleşen ve Gucerât Pogromu olarak nitelendirilen olaylar olmuştur (Ghassem-Fachandi, 2012). BJP'nin Gucerât eyaletindeki seçimlerde ivme göstermesinin ardından Gucerât'ta gerçekleştirilen Müslüman karşıtı pogrom Hindu milliyetçiliğinin siyasi bir güç haline geldiğini açıkça göstermiştir. Nitekim Gucerât ayaklanmaları, çocukluğundan beri RSS üyesi olan ve BJP lideri haline gelen dönemin Gucerât eyaleti başbakanı Narendra Modi tarafından yönetilmiştir. Ayaklanmalara Modi'nin liderlik ettiği ve bu süreçte yaşanan acımasız ve ölümcül olayların sonradan örtbas edildiği bilinmektedir (BBC, 2023). Nihayetinde üç gün süren ve polisin de faillere yardım ettiği² şiddet olaylarında (Sharma, 2004) çoğu Müslüman olmak üzere binlerce Gucerâtlı öldürülmüş; on binlerce kişi de yerinden edilmiştir. Eyalette Müslümanlara karşı yapılan saldırıların devlet tarafından planlanmış ve yoğun bir polis katılımı eşliğinde ve BJP hükümetinin yetkililerinin işbirliği ile gerçekleştirildiği insan hakları örgütlerinin raporlarına yansımıştır. Hatta olaylar üzerine ABD, Modi'ye yönelik vize yasağı getirmiş ve bu yasak ancak 2014'te Modi Hindistan Başbakanı olduğunda kaldırılmıştır (The Wall Street Journal, 2014).

2014'te ve 2019'daki seçimleri kazanan ve 2024'te üçüncü kez iktidara gelen BJP iktidarı ile gücü iyice pekişen Hindutva ideolojisi, birçok İslamofobik politikanın hayata geçirilmesinde etkili olmuştur. Bu politikalar, Müslümanların vatandaşlık haklarını sınırlamayı, dinî özgürlüklerini kısıtlamayı ve toplumsal yaşamda onları marjinalleştirmeyi amaçlamaktadır. Özellikle, vatandaşlık yasalarında yapılan değişiklikler ve Müslümanlara yönelik ayrımcı uygulamalar bu politikaların örneklerindedir. Benzer şekilde Hinduları bir ineğin yaşamının kutsallığı fikri etrafında birleştiren ve giderek büyüyen bir taban hareketi biçimini alan 'İnek Koruma Hareketi' BJP'nin iktidara gelmesinden sonra giderek güçlenmiş ve ineklerin korunmasıyla ilgili Müslümanlara yönelik toplu linç olayları artmış; sığır ticareti yapanlara şiddetli linçler gerçekleştirilmiştir.

Diğer taraftan, Filistin karşıtlığının da İslamofobi ile doğrudan bir ilişkisi bulunmaktadır. Bir kere Filistinlilerin çoğunun Müslüman olmaları bu ilişkinin doğrudan kurulmasında en büyük etkidir. Ancak Filistin direnişinin liderliğinin daha seküler bir hareket olan Filistin Kurtuluş Örgütü'nden (FKÖ) 1987'deki I. İntifada sürecinde ve sonrasında direnişi temsil eden İslami Direniş Hareketi'ne yani HAMAS'a (*Hareket-ül Mukavemet-ül İslamiyye*) geçmiş olması bu türden bir Filistin ve Müslüman karşıtlığını daha görünür kılmıştır. Oysa esasında, Massad'ın da ifade ettiği gibi, İslamofobi ve Filistin karşıtlığı bin yıl önce Haçlı Seferleri sırasında ortaya çıkmış, "ayrılmaz bir ikilidir." (Massad, 2025a). Gerek 11. yüzyılda gerekse sonrasında Filistin'de yaşayanlar, Müslüman oldukları için yok edilmek

üzere hedef alınmışlardı. Nasıl ki Haçlıların gözünde Filistin halkının yok edilme gerekçesi Latin Hristiyan olmamaları idiysen, Siyonizm Filistin'i ele geçirdiğinde de Filistin halkının "günahı" Yahudi olmayıp Müslüman olmalarıdır (Massad, 2025a). Nitekim Birleşmiş Milletler (BM) Genel Kurulu'nun 1947 Taksim Kararı'nın ardından yaşanan Müslüman ve Yahudi toplumlar arası çatışmalarda ve sonrasındaki 1948 Savaşı'ndaki süreçte, İsrail ordusu Filistinlilere karşı dinî mensubiyetlerine göre farklı muamelelerde bulunmuştur. Misal bir Filistinli sırf Müslüman olduğu için sınır dışı edilirken, bir Hristiyan ya da Dürzî Filistinlinin kalmasına izin verilmiştir (Parsons, 2018, s. 99).

Öte yandan 7 Ekim sonrasında İsrail'in Gazze'deki soykırımı, Filistin'deki Müslümanların yok edilmesi sürecinin yeni veya istisnaî bir olay olmadığını tüm dünyaya göstermiştir. İsrail'in uzun işgalinin Filistinliler açısından yavaş yavaş öldürme politikası haline geldiği uluslararası kamuoyu tarafından ancak bu saldırılar sonrasında anlaşılmış ve esasında bu politikanın daha en başından beri yerleşimci-sömürgeci projenin bizatihi hedefi olduğu çok geç de olsa idrak edilmiştir. 7 Ekim'den sonra İsraili Savunma Bakanı Yoav Gallant Filistinliler için "Amalek" ifadesini kullanarak "İnsansı hayvanlarla savaşıyoruz ve ona göre hareket edeceğiz" şeklindeki sözleri (El Cezire, 2023), Yahudilerin soykırımı atıflar içeren kutsal metinlerinden³ siyasî meşruiyet çıkarma çabasının nasıl bir tehlikeli fanatizme evrilebileceğini göstermesi açısından çarpıcıdır. Zira Amaleklilerin (*Amalekites*) bugün Filistinliler kılığında varlığını sürdürdüğünü iddia eden bu fanatik inanç, "Amalek'i yok etmeyi" kutsal bir görev olarak görmekte ve açıkça siyasî şiddete dinî bir meşruiyet kazandırma çabasına işaret etmektedir. Mevcut hâliyle 7 Ekim'den sonra bu kavram teolojik bir silaha dönüşmüştür ve soykırımı siyasî veya askerî bir amacın çok daha ötesine taşımış, âdeta "ilahî bir emir" çerçevesine sokmuştur. 7 Ekim sonrasında Filistin yanlısı protestoları ve açıklamaları şiddetle bastıran Modi hükümeti de İsrail'in soykırımcı siyasetini desteklemektedir. Zira Hindistan, ABD ve İsrail ile birlikte küresel veya ulus-ötesi bir Müslüman düşmana karşı aynı savaşın üç cephesinde savaştığına dair söylemi savunmaya devam etmektedir.

Tarih yazımında, mekânlarda ve yer adlarında tahrifatlar

Savarkar'dan itibaren Hindutva ideolojisi, Hint tarihinin kendi mitolojik versiyonunu yazmaktadır. Buna göre Hindistan tarihi ikiye ayrılmaktadır: İlk dönem Hindu Altın Çağı'na, ikinci dönem ise Müslümanların 1200 yıllık baskı dönemine işaret etmektedir. Narendra Modi başta olmak üzere Hindutva milliyetçileri bu dönemi "1200 yıllık kölelik" olarak adlandırmaktadır. Hatta "Hindu soykırımı" iddiaları bile gündeme gelmektedir (Subrahmanyam, 2023, ss. 102-

107). Bu sözde soykırım iddiası, Müslümanlara karşı şiddeti meşrulaştırmayı amaçlayan bir söylem olarak dolaşıma sokulmaktadır. "Hindu" olmanın temel şartının Hindistan'a özgü/yerli olmak olduğuna inanan ve Aryanların Hindistan'dan çıkıp dünyaya yayıldığını iddiasına dayanan "*out of India*" görüşünü savunan Hindutva savunucuları, Hindu'ları "yerli halk", Müslümanları ise "istilacı" olarak sunmaktadır. "Hindular ezelden beri Hindistan'ın yerlisidir" tezini ileri sürmekle kalmayan Hindutva ideologları ayrıca, İndus Vadisi (Harappa) uygarlığı ile Vedik kültürünün aslında aynı medeniyet oldukları yönündeki iddialarını desteklemek için sahte arkeolojik bulgular bile üretmektedir (Farmer, Sproat ve Witzel, 2004, ss. 19-57). Oysa arkeolojik bulgular, İndus Vadisi uygarlığının Aryanlardan önce sona erdiğini göstermektedir. Ayrıca Hindutva'nın ileri sürdüğü Aryanların Hindistan'da doğduğu ve dünyaya buradan yayıldıkları görüşüne dair tek bir hakemli bilimsel makale bile bulunmamaktadır. Dolayısıyla Hindutva'nın benimsediği bu görüş, bilimsel olmaktan çok ideolojik bir savunma refleksine dayanmaktadır (Truschke, 2020, s. 4). Bu noktada asıl tehlikeli olan şey, "psödo-arkeoloji" (sahte/sözde arkeoloji) olarak nitelendirilebileceğimiz bu tarihî kurgunun geçmişe dair bir iddia olmaktan öte güncel Hindistan siyasetinde Müslüman azınlığı "ötekileştirmek" ve vatandaşlık haklarını sorgulanır hale getirmek için kullanılan bir meşruiyet aracına dönüşmesidir. Yine Hindutva takipçilerince tarihî isimlerin de milliyetçilik söylemi ekseninde öne çıkarılması ve parlatılması söz konusudur. Bunun en güzel örneği Hindutva ideolojisinin kurucu babası V.D. Savarkar'dır. Modi 2014'te başbakan olana kadar çok az Hintli tarafından bilinen ve daha ziyade önemsiz bir özgürlük savaşçısı olarak görülen Savarkar, 2014'ten beri BJP-RSS tarafından, Hindu üstünlüğü perspektifinden Hindistan tarihini yeniden yazma çabalarının merkezine yerleştirmiştir. Bugünün BJP'si, Savarkar'ı Jawaharlal Nehru ve Mahatma Gandhi ile eşit, hatta onlardan daha büyük bir milliyetçi ikon olarak konumlandırmaktadır (Dalal, 2024). Nitekim 2023 yılında gerçekleştirilen yeni Hindistan parlamento binası açılış töreninin Savarkar'ın doğduğu gün olan 28 Mayıs'a denk getirilmesi de bu bağlamda değerlendirilmektedir.

Hindutva taraftarları Hindistan'daki İslam mirasının sistematik olarak yok edilmesinin de öncülüğünü yapmaktadır. Hindutva'nın tarihî tahrifatının büyük ölçüde İslamî mimariyi hedef aldığı gözlemlenmektedir. Hindu aşırılıkçıları hiçbir bilimsel dayanağı olmayan birtakım dinî iddialarla, İslamî geçmişin izlerinin silinmesi adına camileri yıkmakta, daha sonra da yargı kararlarıyla yıkılan camilerin yerine tapınaklar inşa edilmektedir. Hindistan'ın kuzeyindeki eski adı Faizabad olan Ayodhya'da 16. yüzyıl başlarında inşa edilmiş bir ibadethane olan Babür Camii'nin (veya Babri Mescidi) yıkılması Hindutva ideolojisinin dinî mimari

bağlamında sahaya pervasızca yansıdığı olaylardan biri olmuştur. Gerekçe olarak ise caminin Hindu tanrısı Ram'ın doğum yeri ve yıkılmış bir Ram tapınağının üzerine inşa edildiği iddiaları ileri sürülmüştür. Yıllarca süren bu iddiaların ardından 1992 yılının sonunda Babür Camii Hindu aşırılıkçı çeteler tarafından yıkılmıştır (YouTube, 2017; Vats, 2019). Bunun üzerine binlerce Müslümanın öldürüldüğü kuzey Hindistan'daki ayaklanmalar gündeme gelmiştir. Kasım 2019'a gelindiğinde de Hindistan Yüksek Mahkemesi, Ayodhya'da yasadışı olarak yıkılan (John, 2023) Babür Camii'nin üzerine Ram tapınağının (*Ram Mandir*) inşa edilmesine izin veren ve çok eleştirilen bir karar almış ve Narendra Modi Covid-19 salgını döneminde, Ağustos 2020'de Hindu tanrısı Lord Ram'a adanmış tapınağın temelini atmıştır. Babür Camii'nin Hindu tanrısı Ram'ın doğum yeri olduğu ve yıkılmış bir Ram tapınağının üzerine inşa edildiği şeklindeki iddialar bilimsel olarak reddedilse de (Menon-Varm, 2010), Modi 2024 yılının başında, ülkede yükselen siyasî ve dinî birtakım itirazlara rağmen tapınağı, tam tamamlanmamış haliyle de olsa büyük bir etkinlik eşliğinde açmıştır.

Dahası Tac Mahal ve Kutub Minâr gibi İslamî yapılar dahi son yıllarda Hindutva yanlısı gruplar tarafından hedef alınmaktadır. Bu eserlerin aslında Müslüman yapıları olmayıp, geçmişte Hindu tapınakları olduğu iddia edilmekte ve bu iddiaların yargıya konu olması için davalar açılmaktadır. Örneğin Hindutva taraftarlarınca Tac Mahal'in "*Tejo Mahalaya*" adlı bir Şiva tapınağı olduğu yönünde davalar açılmıştır. Yine benzer şekilde radikal Hindu örgütleri üyeleri, Delhi'deki Kutup Minar'ın eski bir Ganeşa tapınağının üzerine inşa edilmiş bir kulenin parçası olması nedeniyle anıtın adının Vishnu Stambh olarak değiştirilmesini istemişler ve Kuvvetü'l-İslâm Camii'nin caminin duvarlarında hâlâ Hindu tanrı ve tanrıça heykellerinin bulunduğunu iddia etmişlerdir (Hindutva Watch, 2022; The Cognate 2022). İdeolojik bir anlatı olarak gündeme getirilen bu iddiaların herhangi bilimsel ya da tarihî dayanağı olmadığı için UNESCO gibi uluslararası platformlarda doğrudan dile getirilmeleri söz konusu değildir; ancak iç siyasette Hindu milliyetçisi tabanı konsolide etmek ve İslamî mirası gölgelemek için kullanıldığı açıktır. Bununla birlikte, UNESCO tarafından tanınan kültürel miras listesinin, Hindutva ideolojisinin yönlendirmesiyle Hindu yapılar lehine çeşitlendiği, buna karşılık Müslüman mirasın ya göz ardı edildiği ya da yeniden tanımlanmaya çalışıldığı gözlemlenmektedir. Nitekim Modi'nin 2014'te başbakan olmasından sonra Hindistan'ın UNESCO'ya aday gösterdiği miras yerlerinin sayısı ve içeriği ciddi şekilde değişmiştir. 2014 öncesi 15 yılda sadece 5 yer önerilmişken, 2014-2022 arasında 26 yeni yer aday gösterilmiştir. Bunların 16'sı Hinduizm ile ilişkilidir ve çoğu İndus Vadisi uygarlığıyla bağlantılıdır (Singh-Winter, 2023, ss. 520-521).

Öte yandan Hindistan'daki vakıf sistemine ilişkin 2025'te yürürlüğe giren yasa değişikliği de Hindutva'nın "Hindu merkezli ulus" anlatısını güçlendirme stratejisinin bir parçasıdır ve ülkedeki Müslüman mirasını hedef almaktadır. Hindistan'da vakıf kurumları, Müslüman toplulukların ibadethanelerini, türbelerini, mezarlıklarını ve hayır kurumlarını yöneten bir sistemdir. Bu kurumların yönetimi Vakıf Kurulu üzerinden yapılmaktadır ve özellikle Müslümanların dinî ve kültürel mirasının korunmasında önemli bir role sahiptir. BJP hükümetinin vakıf sistemiyle ilgili düzenlemeler ile birlikte vakıf mülklerinin denetiminin devlet kurumlarına devredilmesi, vakıf arazilerinin ve yapılarının "kamusal mülk" statüsüne geçirilebilmesi ve vakıf mallarının yönetiminde Müslüman toplulukların özerkliğinin azaltılması öngörülmüştür. Bu girişimlerin İslam mirasını hedef aldığı yönünde ciddi kaygılar dile getirilmektedir. Özellikle tarihî camiler, türbeler, tekkeler ve hayır kurumlarının devletin kontrolüne geçmesi ihtimali, Müslümanların kültürel ve dinî kimlikleri açısından tehdit olarak algılanmaktadır (El Cezire 2025; TRT Global, 2025).

Ayrıca Hindistan'daki tarih öğretiminde de Müslüman mirasın radikal bir şekilde reddedilmesine ilişkin hamleler gündeme gelmiştir. Mevcut BJP hükümeti Müslüman hanedanların anlatılarını Hint ders kitaplarından silmiştir (The Times of India, 2023). Benzer şekilde İsrail eğitim sisteminde de İsrail'in kuruluşu ve Arap-İsrail çatışmasıyla ilgili anlatıların kontrolü ve sınırlandırılması konusunda girişimler olmuştur. Örneğin 2009 yılında Arap çocuklarına yönelik üçüncü sınıf tarih kitaplarından "Nakba" teriminin çıkarılması yönünde karar alınmıştır (The Guardian, 2009).

Bunlara ilaveten hem İsrail'de ve hem de Hindistan'da tarihî geçmişe dair önemli kanıtlar sunan yer adları da tahrif edilmektedir. Bu anlayışın Hindistan'daki en belirgin örneklerinden biri asırlar boyunca "Allahabad (Allah'ın yeri)" olarak adlandırılmış olan Uttar Pradeş eyaletindeki kentin adının 2018'de "Prayagraj (Adak yeri)" olarak değiştirilmesidir. Bu değişikliğin yapılmasındaki asıl amacın bu kentte gerçekleştirilen "Kumb Mela" adı verilen dinî ritüel ile kentin özdeşleştirilmesi kaygısı olduğu anlaşılmaktadır. İslam inancındaki "Tanrı" anlamına gelen Allah ifadesini içeren Allahabad yerine, Hinduizm inancındaki büyük bir dinî ritüeli anımsatan "Prayagraj"ın seçilmesinin tesadüf olmadığı açıktır. Benzer biçimde İsrail'de de yer adlarının değiştirilmesine yönelik uygulamalar oldukça yaygındır. İsrail kuruluşundan bir yıl sonra 1949'da kurduğu Hükümet İsimlendirme Komitesi eliyle, ülke genelinde İbranice yer adlarını teşvik eden sistematik bir politika izlemiştir. Bu doğrultuda çok sayıda köy ve kasabanın yanı sıra binlerce dağ, dere ve tepe adları ile birçok kutsal yerin adları değiştirilmiştir. Bu uygulamalar İsrail'in siyasi meşruiyet ve toprak sahipliği söylemini destekleyici

bir nitelik taşımaktadır. Filistin tarihi ve kimliğinin yapıbozuma uğratılması süreci, Siyonistlerin yeni bir İsrail kimliğinin inşası açısından kaçınılmaz olarak ortaya çıkmış ve aynı zamanda Siyonist yerleşimci-sömürgeciliğin meşrulaştırılmasına hizmet etmiştir. Bu anlamda Filistin yer adlarının tahrifi İsrail tarafından meta-anlatılar geliştirmek için kullanılmıştır (Masalha, 2018, s. 372). Masalha “*memoricide*” olarak kavramsallaştırdığı bu türden uygulamaları “*kültürel soykırımın bir biçimi*” olarak tanımlamakta ve geçmişin izlerinin bu şekilde sistematik olarak silinmesinin, fiziksel etnik temizlikten sonra bellek temizlikleriyle (*memory cleansing*) devam eden bir süreç olduğuna işaret etmektedir. (Masalha, 2015).

Siyonizmin arkeoloji bilimi üzerinden tarihi tahrif etme çabaları da dikkat çekicidir. Zira İsrail gibi yerleşimci-sömürgeci bir devlet için tarihî mekânları sahiplenme, onları dönüştürme ve yeniden yıkıp yerlerine yenisini yapmaya imkân verecek meşruiyeti sağlama aracı olarak arkeoloji oldukça işlevseldir. Nitekim Siyonist hareket ve bu hareketin kurmuş olduğu İsrail devleti, Filistinlilere ait olan kültürel işaretleri, yapıları ve hafıza mekânlarını kademeli olarak yok etmekte; yeniden inşa edilen ya da restore edilen yapılarla, orijinal mimarî, dil, sembol gibi unsurları değiştirmektedir. İsrail’in devletinin 2010’dan itibaren başlattığı “Kültür Varlığı/Miras Planı” (*Moreshet Taqnit*) adlı resmî kültürel miras politikası bu bağlamda dikkatle incelenmesi gereken bir girişimdir. Millî miras varlıklarının korunması amacıyla yürürlüğe konulduğu iddia edilen bu politikanın arkasındaki ideolojik motivasyonun aslında, İsrail tarafından Siyonizm’in sürekliliğini güvence altına alan, “ulusal bir bütünleştirici etos” yaratılması olduğu ileri sürülmektedir. Dolayısıyla bu politikanın İsrail’in Filistin toprakları üzerindeki meşruiyet iddialarına ve siyasi amaçlarına hizmet eden bir toplumsal mühendislik aracı olduğu değerlendirilmektedir (Kisler, 2023, ss. 415-428). Böylelikle İsrail devleti “kollektif kimlik inşası” sürecinde mirası bir araç olarak kullanmakta ve Filistinli kültür varlığını dışlamakta, hatta görünmez kılmaktadır. Zira plan kapsamında korunan alanların büyük kısmı özellikle İsrail resmî tarih anlatısında “Kurtuluş Savaşı” olarak değerlendirilen 1948 Savaşı ve erken Siyonist hareketlerle bağlantılı sembolik mekânlardır. Bu yerler özellikle “kahramanlık”, “fedakârlık” ve “ulusal birlik” mesajları için kullanılmakta; okul gezileri, ulusal günler ve kamuya açık törenler aracılığıyla bu kültür varlığı politikası topluma aktarılmaktadır. Böylece yeni kuşaklarda Yahudi merkezli ulusal kimlik pekiştirilmektedir.

Kudüs’teki kültür varlığı politikaları “tarafsız koruma” gibi gözükse de aslında Yahudi kimliği üzerinden yeniden bir tarihî anlatının yazılmasıyla doğrudan bağlantılıdır. Dahası, İsrail’in, Kudüs’ü Yahudi kimliği ile özdeşleştirmek amacıyla yürürlüğe koyduğu politikalar, sadece geçmişin tahrifatıyla sınırlı kalmamakta,

süregelen işgal ortamında, İsrail devletinin yerleşimci-sömürgeci düzenini devam ettirmesi için işlevsel bir araç olma niteliği de taşımaktadır. İsraili otoriteler, Kudüs'teki miras uygulamalarını bir "büyük anlatı" (*grand narrative*) içinde kullanarak Filistinlilerin hâfızasını, kimliğini ve kültürel aidiyetini marjinalize etmektedir (Munawar & Nassar, 2025, ss. 1-2). İsrail'in tarihi tahrif edici ve yıkıcı bu türden uygulamalarının belki de en çarpıcı olanı 1967 Savaşı'nın hemen ardından 10 Haziran 1967'de Batı Duvarı'na bitişik olan Kudüs'ün Mağribliler Mahallesi'ni buldozerlerle yıkarak bütünüyle yok etmesidir (Lemire, 2023). 1187'den beri Salahaddîn Eyyûbî'nin Fas'tan getirerek şehre yerleştirdiği Mağriblilere ve 1492'de Granada'nın düşmesinden sonra da Endülüslülere ev sahipliği yapan bu mahalle Eyyubi, Memlûk ve Osmanlı dönemlerine ait yüzlerce tarihî eseri bünyesinde barındırıyordu. Yıkımın ardından bu alan, Yahudilerin dinî ve kültürel etkinliklerinin düzenlendiği bir alana dönüştürülmüştür. 25 Eylül 1996'da ise İsrail'in Mescid-i Aksâ'nın batısındaki Burak Duvarına çıkan bir tünel açması, Harem-i Şerif'in altına doğru kazı yapıldığı endişesini doğurmuştur. Filistinliler açıkça statükonun ihlâli olan bu gelişmeleri Kudüs, Batı Şeria ve Gazze'de protesto etmiş ve olaylarda yaklaşık 70'e yakın Filistinli öldürülmüştür. "1996 Tünel İntifadası" olarak nitelenen bu olaylardan sonra Harem-i Şerif altındaki her tür arkeolojik faaliyet siyasi kriz konusu haline gelmiştir. Ayrıca İsrail'in yürüttüğü ve mekânın kimliğini yeniden tanımlamaya yönelik bu türden kazı ve tünel çalışmalarının denetim dışı, parçalı izin süreçleriyle ve arkeoloji kurumlarının gözetiminden bağımsız yapılması eski eserlerin tahribat riskini de artırmaktadır.

Diğer taraftan Siyonizmin mekânların Yahudileştirilmesi bağlamındaki çabalarının sadece Kudüs ile sınırlı kalmadığını da belirtmek gerekmektedir. Bu bağlamda 1967'den beri İsrail işgali altında olan Batı Şeria'nın pek çok farklı noktasında yapılan arkeolojik kazılar da dikkate değerdir (The Jerusalem Post, 2025). Söz konusu kazılarla Sâmirîlere ait eski yerleşimleri bulduğunu açıklayan İsrail esasında Batı Şeria'daki uzun işgalini arkeolojik kazılarla meşrulaştırmaya çalışmaktadır. Kazı yapılan bölgeleri millî park ilan edip turizme açan İsrail, zamanla bu bölgelerdeki Filistinlileri yerinden etmektedir. İsrail ayrıca işgal altında tuttuğu Filistin topraklarındaki kadim eserlerin yalnızca Yahudilerce sahiplenilmesi yönünde bir siyaset de izlemektedir. Bunun en çarpıcı örneği Batı Şeria'daki El-Halîl kentindeki Halilürrahman Külliyesi'dir. 1994 yılında bir yerleşimci Siyonist teröristin düzenlediği ve 29 Müslümanın şehit olduğu katliamın ardından İsrail ordusu bölgeyi tamamen kapatarak olağanüstü hâl ilan etmiş, daha sonra da Halilürrahman Camii'ni ikiye bölmüştür (Kılınç, 2024, s. 99). Yaklaşık yüzde 37'lik alanın (güney kısmı, ana ibadet mekânı) Müslümanlara bırakıldığı,

yaklaşık yüzde 63'lük alanın (kuzey kısmı) sinagog olarak Yahudi ibadetine tahsis edildiği caminin her iki kısmın ayrı girişleri bulunmaktadır. Müslüman kısmına giriş, sıkı kimlik ve metal dedektör kontrolüne tabidir ve cuma günleri dahi kapatma uygulamalarına uğramaktadır. Müslümanların yılın sadece 10 günü (Ramazan Bayramı, Kurban Bayramı gibi özel günlerde) caminin tamamına erişim hakkı vardır (BADIL, 2016). Ancak İsrail 2025 yılında Ramazan ayı boyunca Cuma namazları için caminin Müslümanlara açılmasını engellemiştir (Anadolu Ajansı, 2025).

7 Ekim sonrasında ise, İsrail'in Gazze'de gerçekleştirdiği soykırımın -insanî boyutunun yanı sıra- kültürel boyutuna dair bulgular, İsrail'in soykırım siciline bir yenisini daha eklemiştir (Saber, 2024). İsrail, 7 Ekim sonrasında Antik Mısır, Yunan, Roma, Bizans, Kenan, Fenike medeniyetlerine ev sahipliği yapan kadim şehir Gazze'yi insan yaşamına tümüyle elverişsiz hâle getirmiş ve binlerce yıllık 325 arkeolojik ve tarihî alandan 208'ini doğrudan hedef aldığı saldırılarla tahrip etmiş; Gazze'nin tarihî kent merkezindeki El-Ömerî Camii, Aziz Porfirios Rum Ortodoks Kilisesi, Paşa Sarayı, Es-Samra Hamamı, Seyyid Haşim Camii, Katib Vilayet Camii, Kutsal Aile Kilisesi, Ehli Baptist Kilisesi, Harmony Kulesi (YouTube, 2025) gibi simgesel eserleri yıkmış, bazı tarihî eserleri ise çalarak İsrail'e kaçırmıştır (Yeni Şafak, 2025). BM Filistin Özel Raportörü Albanese'nin raporunda da işaret ettiği gibi, Gazze'de İsrail'in yaptıkları aynı zamanda bir kültürel soykırım (*cultural genocide*) niteliği taşımaktadır (Albanese, 2024, s. 7). Öte yandan Gazze'deki tarihî ve kültürel mirası yok eden İsrail'in, Gazze'nin kültürel hayatına verdiği telafisi mümkün olmayan tahribat çok sayıda sanatçı, müzisyen ve entelektüelin öldürülmesinde de kendini göstermektedir (Procter, 2024).

Hindistan ve İsrail: Örtüşen Baskı Politikaları

Hindistan ve İsrail, 1947 ve 1948 yıllarında devlet olarak kurulduklarından bu yana önemli ölçüde farklı yörüngelerde ilerlemiş olsalar da, 2014'teki Hindistan siyasetindeki dönüşümle birlikte iki devlet arasında son dönemde yaşanan ittifak dikkate değerdir. Modi hükümetiyle birlikte giderek derinleşen Hindistan-İsrail ittifakı dünya çapında etnik-dinî/milliyetçi askeri devletlerin konsolidasyonuna ciddi bir örnek teşkil etmektedir. Freedom House 2024 Raporundaki şu ifadeler dikkat çekicidir: "Demokratik olarak seçilmiş İsrail ve Hindistan hükümetleri, sırasıyla Batı Şeria ve Gazze Şeridi ile Hindistan yönetimindeki Keşmir'de temel hakların ihlâline suç ortağı oldular." (Freedom House, 2024).

Hindistan yönetimindeki Keşmir'in entegrasyonu, Modi hükümetine göre bir iç politika meselesidir ve dolayısıyla tartışmaya açık değildir. Oysa 2019 yılındaki anayasa değişikliği sonrasında özel statüsünün kaldırılması, gelecekteki nüfus

değişikliklerinin önünü açmış ve ardından yürürlüğe giren yasal reformlarla Keşmirli olmayan Hint vatandaşlarının Keşmir'de daimî ikamet hakkı kazanması mümkün hâle gelmiştir. Bölgedeki güvenlik güçleri, uzun süredir muhalefeti bastırmak için baskıcı yöntemler kullanmakta ve şüpheli isyancılar ile onlara sempati duyduğu iddia edilen sivillere karşı yargısız şiddet uygulamaktadır. Cammu-Keşmir'de, Hindistan yönetiminin baskıcı politikalarına sistematik olarak maruz kalan Müslüman çoğunluk âdetâ Batı Şeria'daki Filistinlilerin fiilî durumuna benzer bir konumdadır. Modi hükümetinin bu anayasa değişikliği ile Filistin'deki İsrail politikalarına benzer şekilde, Keşmir'deki Müslüman nüfus lehine olan mevcut durumu değiştirmeyi yani Hindu nüfus lehine demografik değişimi hedeflediğini söylemek abartılı olmayacaktır. Özellikle 7 Ekim'den sonra İsrail'in pervasızca yaptığı soykırımın önlenememesi, homojen bir etnik-dinî ulus devleti hedefleyen Hindutva ideolojisini benimsemiş bir Hindistan için iştah kabartıcı görülebilir. Başka deyişle, uluslararası hukukun etkin işletilemediği bir durum mazlum Müslümanlar için acı sonuçlar doğururken, Müslümanları dışlayıcı ideolojileri kendisine ilke edinmiş Hindistan gibi ülkeler için ise bir fırsat olarak görülebilir. Bu durum çok tehlikeli bir sürece işaret etmektedir.

7 Ekim 2023 sonrasında da Hindistan'ın İsrail'in soykırımına verdiği açık destek, kezâ 22 Nisan 2025'teki Hindistan-Pakistan gerilimi sonrasında İsrail'in Hindistan'ı desteklemesi, iki ülke arasındaki ideolojik örtüşmenin sahadaki somut yansımaları olmuştur. Hindistan İsrail silahlarının en büyük ithalatçısı ve dolayısıyla İsrail'in askeri-endüstriyel kompleksinin önemli bir destekçisi konumundadır. Hindistan, son on yılda İsrail'den radarlar, gözetleme ve muharebe İHA'ları ve füzeler de dâhil olmak üzere 2,9 milyar dolar değerinde askerî donanım ithal etmiştir (Kuo, 2024). Her ne kadar Hindistan, bağımsızlığından sonraki ilk yıllarda Filistin'in özgürlük mücadelesinin destekçisi olmuş ve 1948'de İsrail'in kuruluşundan sonra bu ülkeyi tanımamış ve Hint vatandaşlarının İsrail'e seyahat etmesine izin vermemişse de, Hindistan'ın bağımsızlığından on beş yıl sonra bu ilişki tersine dönmeye başlamıştır. Nitekim İsrail 1962'deki Hindistan-Çin Savaşı sırasında İsrail Başbakanı David Ben Gurion'dan silah yardımı talep etmiş ve İsrail bu tarihte Hindistan'a silah ithal etmiştir (Bhattacharjee, 2017). Bu olay, iki ülke arasındaki resmi diplomatik ilişkilerin 1992'de kurulmasından çok önce gerçekleşen gizli üst düzey temasa işaret etmektedir. Zira İsrail'in Delhi'deki büyükelçiliğinin 1 Şubat 1992'de, Tel Aviv'deki Hindistan Büyükelçiliğinin ise aynı yılın 15 Mayıs'ında açılmasıyla Hindistan, 1992 yılında İsrail ile ilişkilerini resmen normalleştirmiştir. Ancak ikili ilişkilerin gelişmesinde 11 Eylül El-Kaide'nin New York ve 26 Kasım Leşker-i Tayyibe'nin Mumbai terör saldırıları önemli bir dönüm noktası olmuş ve 2000'li yılların başından itibaren iki ülke arasındaki askerî ilişkilerinin ana odak

noktasının terörle mücadele ekseninde yürümesine yol açmıştır. 2014 yılında BJP'nin iktidara gelmesiyle de Hindistan ve İsrail arasındaki ilişki daha köklü bir paradigma değişikliğine uğramış ve iki taraf yakın müttefik haline gelmiştir. İki ülke arasındaki resmî diplomatik ilişkilerin 25. yıl dönümü olan 2017 yılında Modi İsrail'i ziyaret eden ilk Hindistan başbakanı olmuş ve Hindistan'ın, füze sistemi de dâhil olmak üzere 2 milyar dolarlık silah anlaşmasının bir parçası olarak İsrail'den Pegasus'u casus yazılımını satın almıştır.⁴ Nitekim 2017'deki bu tarihî ziyaretten beri her iki ülke de ortaklıklarını “stratejik bir ilişki” olarak görmektedir ve Modi yönetimi ile Netanyahu yönetimi sıklıkla dostluklarını kamuoyuna duyurmaktadır (Essa, 2024). Haziran 2022'de İsrail'in siber güvenlik teknolojisini Hindistan'ın üretim kabiliyetiyle birleştirerek savunma işbirliğini derinleştirmeyi amaçlayan bir ortak mutabakat imzalanmıştır. Bu kapsamda Adani Grubu 2022'de Netanyahu tarafından İsrail'e kabul edilmiş ve İsraili kimyasal ve lojistik grup Gadot ile ortaklık kurarak Hayfa Limanı için bir kira sözleşmesi imzalamıştır (Reuters, 2022). 7 Ekim sonrası süreçte ise ikili ilişkilerde ciddi bir ivme söz konusudur. 7 Ekim saldırısının ardından İsrail'le koşulsuz dayanışma gösteren Hindistan, 26 Ekim 2023'te insanî bir ara verilmesini öngören BM Genel Kurulu kararı oylamasında (The Wire, 2023) ve 12 Haziran 2025'teki BM Genel Kurulu'nun Gazze'de “tüm taraflarca derhal, koşulsuz ve kalıcı bir ateşkes” çağrısında bulunan kararında çekimser kalmıştır (Birleşmiş Milletler, 2025).⁵ Hindistan bu süreçte İsrail'i sadece uluslararası örgütler nezdinde değil, askerî anlamda da desteklemiştir. Nitekim Adani Grubunun liderliğindeki ortak bir girişimin 20'den fazla askerî İHA üretip İsrail ordusuna gönderdiği (The Wire, 2024). 23 Temmuz 2024'te de Hindistan Savunma Bakanı ve yetkilileri Yeni Delhi'de İsrail Genelkurmay Başkan Yardımcısı Amir Baram ile ikili bir görüşme gerçekleştirmişlerdir (Essa 2025b). BJP hükümetinin ‘Hindistan’da Üret’ politikasının bir uzantısı olarak iki ülke arasında bir yatırım koruma anlaşması imzalanarak karşılıklı güven inşası pekiştirilmiştir (Essa, 2025a). Diğer taraftan 22 Nisan 2025'te Cemu-Keşmir'deki Pahalgam'daki terör saldırısının ardından İsrail saldırıyı kınayarak Hindistan'la dayanışma göstermiştir. Hindistan 6-7 Mayıs 2025'te Sindoor Operasyonu adıyla Pakistan'a hava saldırısı düzenlediğinde de İsrail, Hindistan'ın yanında bir duruş sergilemiştir. Nitekim İsrail'in Mumbai Başkonsolosu Kobbi Şoşani, Hindistan'ın operasyonu başlatmasının hemen ardından, “Hindistan'ın kendini savunma hakkı”na referansla operasyonla gurur duyduğunu ifade etmiştir (The Tribune, 2025). Dahası, İsrail'in insansız hava araçları ve silah sistemleri, Pakistan'a verilen zararda önemli bir rol oynamıştır (Business Today, 2025; The Business Standard, 2025).

Siyonizm ve Hindutva ideolojilerinin modern devlet yönetimine siyasi adaptasyonları, bu ülkelerdeki demokrasi açısından istenmeyen birtakım sonuçlara da yol açmıştır. İsrail’de kısmen 1977 seçimleri sonrasında daha etkin hale gelse de kuruluşundan beri ülkede Siyonist ideoloji hâkim olagelmıştır. Hindistan’da ise Hindutva 2014 sonrasında politik sahada yansıma bulmuştur. Hindutva ve Siyonizm, -her ne kadar görünürde demokrasi olarak adlandırılırsalar da- hâkim oldukları ülkelerdeki siyasî hayatta anti-demokratik yönetimlere yol açmışlardır. Her iki ülkede de uluslararası meşruiyet için “işleyen bir demokrasi” görüntüsünün gerekliliğine dair örtük bir anlayış mevcuttur; ancak siyasî uygulamalara bakıldığında bu türden bir anlayıştan giderek uzaklaşıldığı da vâkidir. İsrail’in etnik demokrasi ve etnokrasinin ötesinde bir apartheid rejimi olduğu her geçen gün daha fazla çevrede kabul görmektedir (Sariaslan, 2025, ss. 228-331). Freedom House Raporlarına göre İsrail’in demokrasi puanı 2008’den bu yana toplamda 10 puan düşmüştür. İsrail’in demokratik kurumlarının aşınmasının büyük bir kısmı, işgal altındaki Batı Şeria üzerindeki kontrolü artırma çabasının bir parçası olarak benimsenen ayrımcı uygulamalarla bağlantılıdır. İsrail Batı Şeria’daki Filistinlileri yargılamadan tutuklamak için idarî gözaltı uygulamasını sürdürmekte ve Filistinlilere karşı şiddet suçları işleyen Yahudi İsraili yerleşimcileri cezalandırmamaktadır. 7 Ekim’in ardından, İsrail Batı Şeria’dan binlerce Filistinliyi ve İsrail’deki Filistinli vatandaşları keyfi olarak tutuklamış ve bunların büyük kısmını idarî gözaltında tutulmuştur. İsrail’in içerisinde de Yahudi olmayan İsrail vatandaşlarına karşı ayrımcılığı yasallaştıran 65’ten fazla yasa çıkarılmıştır. Bu vatandaşlar, ulusal bütçe tahsisi, arazi mülkiyeti, eğitim ve ekonomi gibi konularda yasal ayrımcılığa maruz kalmaktadırlar (Freedom House, 2024).

Demokrasinin giderek aşınmasına ilişkin bu durum Hindistan için de geçerlidir. Hindistan’ın Dünya Özgürlük Endeksi puanı son on yılın büyük bir bölümünde istikrarlı bir şekilde düşüş göstermiş ve 2013’ten bu yana 10 puan gerilemiştir. Freedom House 2025 Raporu’na göre, bu düşüş Hindutva ideolojisini benimseyen Modi hükümetinin, Hindistan yönetimindeki Cemmu-Keşmir bölgesindeki siyasi hakları ortadan kaldırmasıyla eşzamanlı olarak gerçekleşmiştir (Freedom House, 2025). Zira 2019 yılında Hindistan hükümetinin, Keşmir’in özel özerk statüsünü kaldırması, seçilmiş kurumlarını feshetmesi ve siyasi liderlerini tutuklaması ciddi sorun alanları oluşturmuştur. Hindistan V-Dem Araştırma Enstitüsü tarafından yapılan sınıflandırmada 2015 yılından beri “seçimli otokrasi” kabul edilmekte (V-Dem Institute, 2025, s. 15), Economist Intelligence Unit tarafından da “kusurlu demokrasi” (Economist Intelligence Unit, 2025) olarak nitelendirilmektedir. Ayrıca Netanyahu’nun hükümetinin 2023’te gerçekleştirdiği yargı reformları ve yargı

atamalarını kontrol etme girişimleri de İsrail’de demokrasi tartışmalarına bir yenisini eklemiştir (Freedom House, 2025, s. 16).

Sonuç

Bu çalışma, Hindutva ve Siyonizm ideolojilerinin ortak tarihî, fikrî ve siyasî temellerini karşılaştırmalı bir analizle incelemekte ve her iki hareketin de özünde etnik-dinî temelli ve azınlıkları dışlayıcı bir milliyetçilik anlayışına dayandığını ortaya koymaktadır. Çalışmanın ana bulguları, bu iki ideolojinin üç temel noktada ciddi benzerlikler gösterdiğini vurgulamaktadır. Bunlardan ilki etnik-dinî millet anlayışıdır. Hem Siyonizm hem de Hindutva, 'millet'i dinle etnik olarak bağlantılı görmekte ve devletin yapısını bu etnik-dinî kimliğin üstünlüğüne dayandırmaktadır. Bu durum, İsrail’de özellikle 2018 Yahudi Ulus Devlet Kanunu ve Hindistan’da 2019 Vatandaşlık Değişikliği Yasası (CAA) gibi yasal düzenlemelerle kurumsallaşmış ayrımcılığa yol açmakta, özellikle Müslüman azınlıkları dışlamaktadır İkinci nokta, her iki hareketin de İslamofobi veya Müslüman karşıtı ırkçılık bağlamında aynı yerde durmasıdır. Bu bağlamda hem Siyonizm hem de Hindutva kendi uluslarının “saf ve üstün” kimliğini tehdit eden birincil "öteki" olarak Müslümanları konumlandırmaktadır. Bu Müslüman karşıtlığı, Filistin’de Müslümanların topraklarının sömürgeleştirilmesi ve en temel insan haklarının ihlâl edilmesi, Hindistan’da Müslümanlara yönelik şiddet eylemlerine göz yumulmasıyla pratik sonuçlara dönüşmüştür. Üçüncü husus yayılcı bölgesel iddialardır. Her iki ideoloji de, mevcut sınırlarla yetinmeyerek irredentist vizyonlar sürdürmektedir: Siyonizm’in Arz-ı Mev’ûd (Vaadedilmiş Topraklar) ve Hindutva’nın Akhand Bharat (Bölünmemiş Hindistan) iddiaları, toprakların genişletilmesi ve yerli halkın kovulması yoluyla egemenliğin pekiştirilmesini hedeflemektedir. Bu çalışma, tarihî olarak farklı seyirlere sahip olsalar da (İsrail’in doğrudan etnik-dinî, Hindistan’ın ise sonradan etnik-dinî karakter kazanması), günümüzde iki ideolojinin de devlet yapılarının ayrılmaz bir parçası haline geldiğini göstermektedir. İdeolojik yakınsama, Modi ve Netanyahu liderliğindeki Hindistan ve İsrail’in stratejik ortaklar haline gelmesi ve Siyonist hareketin Hindutva tarafından bütünüyle desteklenmesiyle somut bir siyasî işbirliğine dönüşmüştür. Sonuç olarak, "öteki"ni silme ve tek bir etnik-dinî kimliği dayatma çabası güden bu hareketlerin mevcut siyasî etkileri, bölgesel siyaseti belirlemekte ve aynı zamanda, her iki ülkede de demokratik normların giderek aşınmasına yol açarak uluslararası istikrar açısından ciddi riskler taşımaktadır.

Extended Abstract

This study conducts a comparative analysis of the ideological foundations, historical trajectories, and political expressions of Hindutva and Zionism. Both

movements arose in eras marked by the global rise of nationalism and were deeply influenced by European ethnic-fascist thought. Each envisions a state built around a dominant ethno-religious identity—Hinduism in India and Judaism in Israel—while systematically marginalizing minorities. The study examines how these ideologies have transcended mere belief systems to become central to the political and social structures of their respective states, shaping both domestic and international politics in destabilizing ways. Zionism emerged in the late 19th century as a nationalist movement advocating for a Jewish homeland. Its goal materialized in 1948 with the establishment of the State of Israel. However, Zionism’s expansionist nature remains evident through the ongoing occupation of Palestinian territories, the deliberate ambiguity of Israel’s borders, and its militarized posture toward neighboring states. This trajectory indicates a persistent drive to realize the concept of *Eretz Yisrael*—the “Promised Land.” Today, Israel operates as an apartheid state, a term increasingly recognized by international human rights organizations. The 2018 Jewish Nation-State Law legally enshrines Jewish supremacy by defining Israel as the “national home of the Jewish people,” denying Palestinians the right to self-determination. More than 65 discriminatory laws restrict non-Jewish citizens in areas such as land ownership, housing, and education, institutionalizing a regime of segregation and inequality reminiscent of South African apartheid. Hindutva, or “Hinduness,” is an extreme right-wing nationalist ideology first articulated by Vinayak Damodar Savarkar in the early 20th century. Initially marginal, Hindutva gained political dominance after Narendra Modi became India’s Prime Minister in 2014. Its adherents portray India as an eternal Hindu nation, viewing Muslims as outsiders whose presence and history of “invasion” corrupted an imagined pure Hindu civilization. Hindutva thinkers identified Muslims—not British colonialists—as India’s primary enemies, framing national revival as a process of reclaiming Hindu supremacy. A key ideological link between Hindutva and Zionism is their shared admiration for European fascism. Early Hindutva leaders openly praised Mussolini’s and Hitler’s nationalist models, adapting Europe’s “Jewish problem” into their own “Muslim problem.” Similarly, Zionist leaders were influenced by European ethnonationalist ideals, envisioning a homogeneous nation built through exclusion and militarized expansion. Three major areas of convergence define the two ideologies. First, both construct the “nation” on an exclusive ethno-religious foundation. Israel defines itself explicitly as a Jewish state, while India’s secular constitution is being steadily eroded under the Bharatiya Janata Party (BJP). The 2019 Citizenship Amendment Act (CAA) introduced religion-based citizenship criteria, explicitly excluding Muslim refugees and undermining India’s secular democratic framework. Second, both identify Muslims as existential threats. Zionism’s insistence on maintaining a

Jewish demographic majority led to the systematic displacement and ongoing colonization of Palestinians. Hindutva constructs Muslim citizens as a demographic and cultural danger, amplifying conspiracies such as “love jihad” and “population jihad” to justify discriminatory policies and violence. In both contexts, Islam is portrayed as incompatible with the nation, legitimizing exclusion and repression. Third, both harbor irredentist ambitions. Zionism’s vision of *Eretz Yisrael* implies ever-expanding borders, while Hindutva’s concept of *Akhand Bharat* (“Undivided India”) imagines a greater Hindu nation encompassing present-day India, Pakistan, and Bangladesh. These expansionist fantasies serve not only territorial aims but also ideological ones, reinforcing the dominance of the majority community. The ideological alliance between Hindutva and Zionism has translated into a robust geopolitical partnership. Since the leadership of Modi and Netanyahu, India and Israel have deepened their military, economic, and intelligence cooperation. Hindutva groups publicly supported Israel’s actions following the October 7th attacks, framing the Zionist campaign against Palestinians as a shared struggle against “Islamic extremism.” This alignment reveals how both ideologies reinforce each other’s narratives of ethno-religious supremacy and securitized nationalism. Politically, both movements have undermined democratic norms in their respective states. Israel’s Nation-State Law and judicial reforms have weakened its democratic institutions, while India’s democracy has sharply declined. According to the V-Dem Institute, India is now classified as an “electoral autocracy,” and its ranking in the World Freedom Index has fallen by ten points since 2013. The erosion of civil liberties, press freedom, and minority rights—along with the revocation of Kashmir’s special status—illustrates the authoritarian trajectory of Hindutva rule. In conclusion, Hindutva and Zionism exemplify contemporary forms of ethno-religious nationalism rooted in exclusion, expansionism, and institutionalized discrimination. Israel’s apartheid system against Palestinians and India’s growing majoritarian authoritarianism under Hindutva reveal how these ideologies threaten not only the democratic character of their states but also regional and global stability.

Son Notlar

¹ Hint Müslümanları, I. Dünya Savaşı'nın ardından Mondros Mütarekesi'nin ağır şartları ve Osmanlı Devleti'nin toprak bütünlüğünün tehlikeye girmesi üzerine Hilafet Hareketi'ni (1918-1924) başlatmışlardı. Mahatma Gandhi liderliğindeki Hint milliyetçileri de İngiliz yönetimine karşı ortak bir cephe oluşturmak gayesiyle, Osmanlı Devleti'ni ve halifelik makamının otoritesini korumayı amaçlayan bu hareketi

desteklemiştir. Bu destek, Hindu ve Müslümanların İngiliz karşıtı mücadelede birleşmesini sağlamış ve Hindistan'da ciddi bir kamuoyu oluşmasına yol açmıştır.

² Hindistan'da ceza adalet sistemi içinde ayrımcılığa maruz kalan Hintli Müslümanlara ilişkin olarak, polis teşkilatında Müslümanların yeterince temsil edilmediği ve bunun Hindistan'da Müslüman mahkûmların oranının daha yüksek olması gibi bir eğilimi ortaya çıkardığı konusunda bkz. (YouTube, 2023).

³ Esasında soykırımı salık veren bir metin olarak "Eski Ahit" birçok kişi tarafından yazılmış, pek de tarihî bir metin sayılamayacak edebî bir eser olduğundan Pappé'nin kusursuz ifadesiyle "oksimoron bir kavram"dır (Pappé, 2018, s. 54).

⁴ Daha sonra Hindistan hükümetinin İsrail'den aldığı Pegasus casus yazılımını, Hintli gazetecileri, aktivistleri ve muhalif isimleri gözetlemek için kullanıldığı ortaya çıkmıştır (New York Times, 2022).

⁵ Kararda, "aç bırakma ve yardımların reddedilmesinin savaş taktiği olarak kullanılması şiddetle kınanmış" ve "İsrail'in Gazze'ye uygulanan ablukayı derhal kaldırması ve tüm sınır kapılarını yardım teslimatları için açması" talep edilmiştir. 149 ülke karara evet oyu verirken, ABD ve İsrail aleyhte oy kullanmış, Hindistan ise çekimser kalan 19 ülkeden biri olmuştur. Hindistan'ın, BM Genel Kurulu'nun Gazze'deki ateşkese ilişkin mezkûr kararında çekimser kalan tek Güney Asya ülkesi ve aynı zamanda BRICS ve Şanghay İşbirliği Örgütü'nün tek üyesi olduğunu da hatırlamakta fayda var.

Makale Bilgi Formu

Çıkar Çatışması Bildirimi: Yazar tarafından potansiyel çıkar çatışması bildirilmemiştir.

Destek/Destekleyen Kuruluşlar: Bu araştırma için herhangi bir kamu kuruluşundan, özel veya kâr amacı gütmeyen sektörlerden hibe alınmamıştır (Destekleyen kuruluş var ise, yazarlar bunu belirtmelidir).

Etik Onay ve Katılımcı Rızası: Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunmaktadır.

Yapay Zekâ Kullanımı: Bu makalede yapay zekâ kullanılmamıştır.

İntihal Beyanı: Bu makale iThenticate tarafından taranmıştır.

Referanslar

Aktürk, Ş. (2022). Nationalism and Religion in Comparative Perspective: A New Typology of National-Religious Configurations. *Nationalities Papers*, 50(2), 205–218.

Albanese F. (2024, 1 Ekim), Genocide as colonial erasure. *United Nations*, <https://docs.un.org/en/A/79/384>.

Anadolu Ajansı (2025, 7 Mart). Israel refuses to fully open Hebron's Ibrahimi Mosque during holy month of Ramadan.

Ansari, K. (2016). Hindu Nationalism in Theory and Practice. Master Thesis, Duke University.

Barguti, Ö. (2002). Filistin'in Konuşan Kalbi, Roana Carey (der.), *Yeni İntifada: İsrail'in Apartheid Politikasına Direnmek*. İstanbul: Everest Yayınları, 269-293.

BADIL Resource Center for Palestinian Residency and Refugee Rights (2016). Forced Population Transfer: The Case of the Old City of Hebron.

BBC, (2023). India: The Modi Question, <https://www.bbc.co.uk/programmes/p0dkb144>

Bhattacharjee, K. (2017), With Nehru writing to its PM, Israel gave arms to India in 1962. *The Hindu*.

Birleşmiş Milletler (2025, 12 Haziran), UN General Assembly adopts Gaza ceasefire resolution by overwhelming majority.

Brass, P. R. (1975), *Language, Religion and Politics in North India*, Delhi: Vikas Publishing House, https://ia800702.us.archive.org/4/items/in.ernet.dli.2015.118009/2015.118009.Language-Religion-And-Politics-In-North-India_text.pdf

Business Today (2025, 8 Mayıs). Operation Sindoor: How these Israeli equipment give India massive lead over Pakistan.

Casolari, M. (2000). Hindutva's Foreign Tie-Up in the 1930s: Archival Evidence. *Economic and Political Weekly*, 35(4), 218-228,

Chaturvedi, V. (2022). *Hindutva and Violence: V.D. Savarkar and the Politics of History*, New York: State University of New York Press.

Dalal, M. (2024). Inventing Hindu supremacy. *Aeon*, 27 Şubat.

Dieckhoff, A. (2015). İsrail’de Ulus: Demokrasi ile Etnisite Arasında, (Haz.) Haldun Gülalp, *Vatandaşlık ve Etnik Çatışma: Ulus Devletin Sorgulanması*. İstanbul: Metis Yayınları, 112-130.

Economist Intelligence Unit (2025). *EIU Report Democracy Index 2024*.

El Cezire (2023, 9 Ekim). Israeli defence minister orders ‘complete siege’ on Gaza, <https://www.aljazeera.com/video/newsfeed/2023/10/9/israeli-defence-minister-orders-complete-siege-on-gaza>

El Cezire (2025, 4 Nisan). India’s opposition says will challenge Muslim properties bill in top court.

Essa, A. (2024, 5 Aralık). India doubles down on pro-Israel policy saying ‘national interest’ drives arms transfers, *Middle East Eye*.

Essa, A. (2025a, 11 Temmuz). Fascism and impunity behind Israel and India’s latest economic agreement, experts say, *Middle East Eye*.

Essa, A. (2025b, 25 Temmuz). India and Israel meet to deepen military ties in sign of solidarity amid Gaza atrocities, *Middle East Eye*.

Essa, A. (2023). *Hostile Homelands: The New Alliance Between India and Israel*. London: Pluto Press.

Farmer, S. & Richard Sproat & Michael Witzel (2004). The Collapse of the Indus-Script Thesis: The Myth of a Literate Harappan Civilization. *Electronic Journal of Vedic Studies (EJVS)*, 11(2), 19-57.

Freedom House (2024). *Freedom in the World 2024*.

Freedom House (2025). *Freedom in The World 2025*.

Ghassem-Fachandi, P. (2012). *Pogrom in Gujarat: Hindu Nationalism and Anti-Muslim Violence in India*. Princeton: Princeton University Press.

Golwalkar, M. S. (1939). *We or Our Nationhood Defined*, Bharat Publications, Nagpur, 1939, <https://sanjeev.sabhlokcity.com/Misc/We-or-Our-Nationhood-Defined-Shri-M-S-Golwalkar.pdf>

Hindutva Watch (2022, 10 Mayıs). Hindu groups protest outside Qutb Minar, demand renaming of the monument to Vishnu Stambh.

Illouz, E. (2017). Bağımsızlaşma Paradoksundan Liberal Elitlerin Ölümüne. (haz.) Heinrich Geiselberger, *Büyük Gerileme: Zamanımızın Ruh Hali Üstüne Uluslararası Bir Tartışma*. İstanbul: Metis Yayınları.

Independent (2015, 24 Mart). Why Hindu nationalists would rather honour Gandhi's assassin.

Independent (2019, 28 Kasım). Indian MP from Modi's ruling party praises Gandhi's assassin as a 'patriot', sparking outcry.

India Today (2020, 22 Şubat). Taking back PoK is next step towards achieving Akhand Bharat objective: Ram Madhav.

India Today (2021, 14 Ağustos). PM Modi says August 14 will be observed as Partition Horrors Remembrance Day.

Jaffrelot, C. (1996). *The Hindu Nationalist Movement in India*. New York: Columbia University Press.

Jaffrelot, C. (2021). *Modi's India: Hindu Nationalism and the Rise of Ethnic Democracy*. Princeton: Princeton University Press.

John, M. (2023, 6 Aralık). The Babri Masjid Demolition Inalterably Changed the Trajectory of India's History, *The Wire*.

Kılınc, T. (2024). *Kudüs Yazıları*. İstanbul: Ketebe Yayınları.

Kisler, R. (2023). The political ideology underlying Israel's national cultural heritage policy. *International Journal of Cultural Policy*, 30(4), 415-428.

Krishna, S. (1994). Cartographic Anxiety: Mapping the Body Politic in India. *Alternatives*, 19(4), 507-521.

Kumar, C. R. (2024). Population of Muslims in Assam now 40%, surge a big issue: Sarma, *Hindustan Times*.

Kuo, M. A. (2024, 19 Kasım). India-Israel Defense and Security Cooperation, *The Diplomat*.

Lateef, S. (2021, 1 Mart). Why Is India's Government Celebrating an Antisemitic, Pro-genocide Hitler Devotee? *Haaretz*.

Lemire, Vincent (2023). *In the Shadow of the Wall: The Life and Death of Jerusalem's Maghrebi Quarter, 1187-1967*, (Fransızcadan çev. Jane Kuntz), Stanford: Stanford University Press.

Majumder, S. (2025, 22 Ekim). Why Amit Shah's claim on rising share of Muslims in India's population is misleading, *Alt News*.

Masalha, Nur (2015). Settler-Colonialism, Memoricide and Indigenous Toponymic Memory: The Appropriation of Palestinian Place Names by the Israeli State. *Journal of Holy Land and Palestine Studies*, 14(1), 3-57.

Masalha, N. (2018). *Palestine: A Four Thousand Year History*, London: Zed Books.

Massad, J. (2025a, 27 Şubat). How Islamophobia and anti-Palestinian racism were born together. *Middle East Eye*.

Massad, J. (2025b, 31 Ağustos). How to prove Israel is not a settler colony even as it pursues 'Greater Israel', *Middle East Eye*.

Menon, J. & Supriya Varm (2010). Was There a Temple under the Babri Masjid? Reading the Archaeological 'Evidence'. *Economic and Political Weekly*, 45(50).

Munawar, N. A. & Issam Nassar (2025). Decolonizing the Sacred: The Politics of Heritage in Jerusalem. *Heritage, Memory and Conflict Journal*, 5(1), 1-2.

Nagar, I. (2023, 20 Kasım). Love-jihad. *Gender and Language*, 17(3).

New York Times (2020, 4 Şubat). Gandhi's Killer Evokes Admiration as Never Before.

New York Times (2022, 28 Ocak). The Battle for the World's Most Powerful Cyberweapon.

Pandey, G. (1990). *The construction of communalism in colonial north India*. New York: Oxford University Press.

Pappé, I. (2016, 20 Nisan). Ingathering: Ilan Pappé on the Israeli election and the 'demographic problem'. *London Review of Books*, 28(8).

Pappé, I. (2018). *İsrail Hakkında On Mit*. (çev.) S. Erdem Türközü, Ankara: Nika Yayınevi.

Pappé, I. (2024). *Siyonizmi Pazarlamak: Atlantik'in İki Yakasında Siyonist Lobicilik*. (çev.) M. Murtaza Özeren, İstanbul: Ketebe Yayınları.

Parsons, L. (2018). Dürziler ve İsrail'in Doğuşu, (der.) Eugene L. Rogan ve Avi Shlaim. *Filistin Uğruna: 1948'in Tarihini Yeniden Yazmak*. (çev.) Suna Gülfet İhlamur-Öner, İstanbul: Küre Yayınları, 97-120.

Procter, C. (2024, 13 Mart). Israel Is Systematically Destroying Gaza's Cultural Heritage, *Jacobin*.

Reuters (2022, 15 Temmuz). Adani Ports to boost trade lanes with joint Haifa Port acquisition.

Robinson, F. (1974). *Separatism Among Indian Muslims: The Politics of the United Provinces' Muslims, 1860-1923*. London: Cambridge University Press, <https://archive.org/details/francis-robinson-separatism-among-indian-muslims-the-politics-of-the-united-prov/page/22/mode/2up>

RSS (2025). <https://www.rss.org/>

Saber I. F. (2024, 14 Ocak). A 'cultural genocide': Which of Gaza's heritage sites have been destroyed?. *El Cezire*.

Sariaslan, F. (2025). Bir Apartheid Rejimi Olarak İsrail. *Ombudsman Akademik*, 22, 217-259.

Sarkar, S. (1983). *Modern India 1885-1947*. New Delhi: Pearson. (2014 baskısı için: <http://debracollege.dspaces.org/bitstream/123456789/482/1/Modern%20India%201885-1947%20by%20Sumit%20Sarkar%20%28z-lib.org%29.pdf>)

Savarkar, V. D. (1967). Observe the First Week in August 1944 as an 'Akhand-Hindusthan and Anti-Pakistan Week' *Historic Statements*, G.P. Parchure, https://savarkar.org/en/encyc/2017/5/23/2_12_15_55_historic_statements_by_savarkar.v001.pdf_1.pdf

Sebastian, J. (2021). Article 15 and the Citizenship (Amendment) Act - A Thought Experiment. *Socio-Legal Review*, 17(2), 200-226.

Shani, G. (2021). Towards a Hindu *Rashtra: Hindutva*, religion, and nationalism in India. *Religion, State and Society*, 49(3), 264-280.

Sharma, R. (2004). *Final Solution*. <https://vimeo.com/329340055>

Shlaim, A. (2004, 18 Ocak). Two peoples and a single land. *The Guardian*.

Shlaim, A. (2022). *Demir Duvar: İsrail ve Arap Dünyası*, (çev. Tuba Demirci), İstanbul: Küre Yayınları.

Siddique, N. & Sujata Ramachandran (2024). The punitive gap: NRC, due process and denationalisation politics in India's Assam. *Comparative Migration Studies*, 12(34), 1-18.

Singh, R. & Tim Winter. (2023). From Hinduism to Hindutva: Civilizational internationalism and UNESCO, *International Affairs*, 99(2), 515-530.

Stein, B. (2010). *A history of India*, (ed.) David Arnold, Malden, Oxford: Wiley-Blackwell.

Subrahmanyam, S. (2023). Inventing a 'Genocide': The Political Abuses of a Powerful Concept in Contemporary India. *The Journal of Holocaust Research*, 37(1), 102-107.

Tharoor, S. (2018, 26 Şubat). VD Savarkar: The man credited with creating Hindutva didn't want it restricted to Hindus, *The Print*.

The Basic Law: Israel - The Nation-State of the Jewish People (2018), <https://main.knesset.gov.il/EN/activity/documents/BasicLawsPDF/BasicLawNationState.pdf>

The Citizenship Amendment Act (2019), https://indiancitizenshiponline.nic.in/Documents/UserGuide/E-gazette_2019_20122019.pdf

The Business Standard (2025, 7 Mayıs). Israel backs India; Türkiye sides with Pakistan following air strikes.

The Cognate, (2022, 10 Mayıs). Hindu Groups Protest At Qutb Minar, Demand It Be Renamed To 'Vishnu Stambh', Chant 'Hanuman Chalisa'.

The Guardian (2009, 22 Temmuz). 1948 no catastrophe says Israel, as term nakba banned from Arab children's textbooks.

The Guardian (2022, 21 Ocak). 'They cut him into pieces': India's 'love jihad' conspiracy theory turns lethal.

The Jerusalem Post (2025, 2 Eylül). Israeli archaeologists unearth lavish 1,600-year-old Samaritan estate.

The Times of India (2023, 4 Nisan). NCERT modifies syllabus, chapters on 'Mughal Empire' from Class 12 History book removed.

The Times of India (2025, 10 Kasım). 6 yrs on, NRC still incomplete; SC seeks Centre, Assam's reply on plea.

The Times of Israel (2025, 12 Ağustos). Netanyahu says he's on a 'historic and spiritual mission,' also feels a connection to vision of Greater Israel.

The Tribune (2025, 7 Mayıs). "Very proud of the operation; name is inspiring, to the point": Israel envoy hails Operation Sindoor.

The Wall Street Journal (2014, 2 Mayıs). Why Narendra Modi Was Banned From the U.S.

The Wire (2023, 28 Ekim). India Refuses to Back Landslide UN General Assembly Call for Humanitarian Truce in Gaza.

The Wire (2024, 12 Şubat). Adani JV Just Exported Lethal Drones to Israel, Same Model Being Used in Genocide-Tainted Gaza War.

TRT Global (2025, 3 Nisan). India's opposition to challenge Waqf amendment bill in Supreme Court.

TRT World (2025, 26 Mayıs). 'Erase Amalek': Poll reveals mass Israeli support for expulsion, genocide of Palestinians.

Truschke, A. (2020). Hindutva's Dangerous Rewriting of History, *South Asia Multidisciplinary*, 24/25.

Van der Veer, P. (1994). *Religious nationalism Hindus and Muslims in India*. University of California Press.

Varshney, A. & Connor Staggs (2024). "Hindu Nationalism and the New Jim Crow", *Journal of Democracy*, 35(1), 5-18.

Vats, V. (2019, 6 Aralık). Witness to destruction: Remembering the Babri Mosque demolition", *El Cezire*.

V-Dem Institute (2025). *Democracy Report 2025*.

Yeni Şafak (2025, 6 Ekim). Katil İsrail 2 yıldır bombaladığı Gazze Şeridi'nin tarihi ve kültürel mirasını yok etti.

YouTube (2017). Demolition of Babri Masjid in Ayodhya, https://www.youtube.com/watch?v=NHA_HPdnGlk

YouTube (2023). Christophe Jaffrelot | Hindu Nationalism in India: Modi, BJP, Hindutva's Future". https://www.youtube.com/watch?v=DqIKE_O-XLQ&t=10s

YouTube (2025). İşgalci İsrail, Gazze'deki Harmony Kulesi'ni bombaladı, bina tamamen yıkıldı. <https://www.youtube.com/shorts/zvtu4MCc584>